

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Dergisi
Erzincan Law Review

Cilt/Vol: 29 Sayı/No: 1 Haziran/June 2025

**Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi
Suçu ve Uzlaştırma Kurumunun Değerlendirilmesi**

**The Crime of Purchasing or Accepting Criminal Property
and Evaluation of the Conciliation Institution**

  Dr. Metin KAPLAN*

 10.60002/ebyuhfd.1562380

ÖZ

Yargılama süreçlerinin uzunluğu, mahkemelerin artan iş yoğunlukları ve mağdurun zararının giderimini esas alan onarıcı adalet anlayışı kapsamında kişilerin makul sürede yargılanma haklarını gözeten uzlaştırma kurumu Türk hukuk sistemi içinde de yer bulmuştur. Bir suçun işlenmesinden sonra elde edilen malvarlığı değerlerinin haksız dolaşımını engellemek ve aynı zamanda delil niteliği taşıyan eşyanın teminini kolaylaştırmak için kanun koyucu tarafından suç olarak kabul edilen fiillerin cezalandırılması amacıyla ihdas edilen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçudur. 7188 sayılı yasa ile birlikte suç eşyasının satın alınması ve kabul edilmesi suçunun uzlaştırma kapsamına alınmasının ar-

* Hakimler ve Savcılar Kurulu.

Makale Bilgisi/Article Info: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş/Received: 06.10.2024 | **Kabul/Accepted:** 17.02.2025.

Bu makale, intihal programında taranmış ve iki (kör) hakem incelemesinden geçmiştir. This article was submitted in a plagiarism program and reviewed by two (blind) referees.

Atıf/Cite as: Metin Kaplan, “Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi Suçu ve Uzlaştırma Kurumunun Değerlendirilmesi”, EBYÜ-HFD, C. 29, S. 1, Haziran 2025, (165-214).

Bu makale **Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası** lisansı ile lisanslanmıştır.

dından kişilerin zararlarının giderimi ve suç işleyen kişilerin de cezalandırılmasında ne gibi olumsuz sonuçlar doğurduğu bu çalışmamızda ele alınmıştır. Yine çalışmamızda suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun 7188 sayılı yasa ile birlikte ceza muhakemesi kurumu olan uzlaştırma kapsamına alınmasından sonra ortaya çıkan olumsuz sonuçların nasıl çözümlenebileceği ve bu tür kurumları uygulayan hakim veya savcılarının nasıl hareket edebilecekleri noktasında önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Uzlaşma, Uzlaştırma, Suç Eşyası, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ceza Hukuku.

ABSTRACT

Within the scope of the length of the trial processes, the increasing labor densities of the courts and the restorative justice understanding based on the relief of the harm of the victim, the reconciliation institution which takes into account the rights of the persons to be tried in a reasonable time has also found its place in the Turkish legal system. Of the offence against which the assets obtained after the commission of a crime by the legislator prevent the unfair circulation of their value and at the same time punish the acts deemed as crimes in order to facilitate the provision of the goods which are of evidence it is a crime to be bought or accepted. In this study, which, together with the law no. 7188, the purchase and acceptance of criminal goods is included in the scope of reconciliation, has negative consequences for the removal of damages of persons and the punishment of persons who commit crimes. Again, in our study, suggestions were made on how to resolve the negative consequences that emerged after the crime of purchasing or accepting criminal property was included within the scope of conciliation, which is a criminal procedure institution, with Law No. 7188, and how judges or prosecutors who implement such institutions can act.

Keywords: Compromise, Reconciliation, Crime Equipment, Criminal Procedure Law, Criminal Law.

GİRİŞ

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 165. maddesinde düzenlenen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu, suça bağlı olarak elde edilen malvarlığı değerlerini bu suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, satan, devreden, satın alan veya kabul eden kişiler bakımından yaptırım öngören ve kanun koyucu tarafından tipik hareketlerden en az birinin gerçekleştirilmesi durumunda cezalandırılan bir suçtur. Bu suçun ceza hukuk sistemimize 765 sayılı yasa ile birlikte girdiğini ve bazı değişiklikler yapılmak suretiyle bunun uygulanan 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda düzenlenen halini aldığı anlaşılmaktadır.

Bu suçla kanun koyucu failin, suç işlemek amacıyla elde ettiği eşya ya da diğer malvarlığı değerlerini kolayca elinden çıkarması, piyasada serbestçe tedavüle koyması ve bu suretle suç işlemenin menfaat temini açısından cazip olarak kabul edilmesinin önüne geçmek istemiştir. Bu suçun işlenebilmesi için öncelikli olarak öncü suç dediğimiz suça bağlı elde edilen bir suç eşyasının yani malvarlığı değerinin olması gerekmektedir. Bu suçun mağdurunun öncül suçtan kaynaklı olarak malvarlığı değeri elinden alınan kişi mi olduğu yoksa suç eşyası niteliğini haiz olan eşyanın elde edilmesiyle suça bağlı olarak söz konusu eşyanın delil niteliği taşıması nedeniyle kamu mu olduğu bu suç bakımından tartışmalıdır.

Bu tartışmalarla ilgili yargısal içtihatlar ve doktrinde yer alan görüşler ele alınacaktır. Bu çalışmamızda bu tartışmalara yer verilecek ve özellikle suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun mağdurunun daha önce işlenen öncül suçun mağduru olduğunun kabul edilmesi durumunda uzlaştırma kurumu açısından oldukça önemli sorunların ortaya çıkacağı ve bu sorunların nasıl giderilebileceği noktasında doktrindeki görüşlere yer verilecek ve tarafımızca bazı önerilerde bulunulacaktır. Özellikle öncül suç kapsamında mağdur olan kişinin öncül suçun yargılama sürecinde suçun faili tarafından zararının karşılanması durumunda öncül suçtan sonra ortaya çıkan suç eşyasının kabul edilmesi veya satın alınması suçu bakımından uzlaştırma hükümleri uygulanırken mağdur olan kişinin tekrardan bu kez suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından zararının giderilmesinin gündeme gelmesi sebepsiz zenginleşme hükümleri kapsamında ele alınacaktır.

Yine çalışmamızda değinilecek başlıklardan olan uzlaştırma kurumu dur. Hukuk sistemimize ilk olarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 73. maddesi ile giren daha sonra süreç içerisinde 5560 sayılı kanunla birlikte Ceza Muhakemesi Kanununun içerisine alınıp 6763 ve 7188 sayılı yasalarla değiştirilen ve bugünkü halini alan uzlaşma, Türk Dil Kurumuna göre, aralarındaki fikir veya menfaat ayrılığını, karşılıklı fedakarlıklarla kaldırarak uyusmak, ortak paydada buluşmak, mutabık kalmak olarak tanımlanmıştır¹. Uzlaşmanın usul hukuku bakımından tanımı ise, kanun koyucu tarafından uzlaşmaya tabi kılınan bir suç için suçun tarafları olan mağdur ve fail arasında anlaşma sağlanarak, bu anlaşmanın üçüncü kişinin kontrolü çerçevesinde suçla ortaya çıkan mağduriyetin mahkemeler vasıta

1 Uzlaşma kavramının ayrıntılı tanımı için bakınız: <https://tdk.gov.tr/>, E.T. 27.08.2024.

kılınmaksızın giderilmesidir. Fail ve mağdurun yasal koşullar çerçevesinde anlaşması nedeniyle fail ile devlet arasındaki ceza ilişkisinin askıya alınmasını veya tümüyle kaldırılmasını sağlayan kurumdur².

Uzlaştırma kapsamına 7188 sayılı yasa ile birlikte 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda yapılan değişiklikle alınan suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun uzlaştırma kapsamına alınmasından sonra bu suçun mağdurunun öncül suçun mağduru olarak uygulamada kabul edildiğini görmekteyiz. Öncül suçun mağduru üzerinden uzlaştırma müzakerelerinin yürütülmesinin kabul edilmesi, mağdur olan kişinin öncül suçla ortaya çıkan maddi zararının hem öncül suçla hem de suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunda uzlaştırma müzakerelerinin yürütülmesi sırasında giderilebilme ihtimaline yol açacaktır. Böyle bir durum suçun mağduru açısından hukuk düzeni bakımından mükerrer zarar giderimine, hukuk kurullarının kişilerin zenginleşmelerine ve hak etmedikleri paraları almasına neden olacak bir durum yaratacaktır.

Yine suçun mağdurunun öncül suçla zararının karşılanması durumunda suçun mağdurunun suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu için uzlaştırma müzakereleri esnasında öncül suçun failinin zararını giderdiğinden bahisle suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun failiyle edimsiz uzlaşmayı kabul etmesi durumunda bu kez de suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun faili bakımından karşılıksız olarak cezadan kurtulma imkanı ortaya çıkacaktır. Bu durumda da ilk duruma benzer şekilde kamusal açıdan suç işleyen bir kişinin hiçbir bedel ödemediği ceza almaması söz konusu olacaktır ki bu durum en temel ceza hukuku prensiplerine aykırılık teşkil edecektir. Çalışmamızda suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun uzlaştırmaya tabi kılınması sonrasında ortaya çıkan ve haksız kazançlar sağlayabilecek veya cezasızlığa yol açabilecek sorunlar ile ilgili uzlaştırma ve suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi kurumları etrafıca anlatıldıktan sonra bilgi verilecektir.

2 İsmail Ercan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 8. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, Ankara 2011, s. 359.

I. SUÇ EŞYASININ SATIN ALINMASI VEYA KABUL EDİLMESİ SUÇU

A. Genel Olarak

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun (TCK)³ 165. maddesinde “*Bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşyayı veya diğer malvarlığı değerini, bu suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, satan, devreden, satın alan veya kabul eden kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.*” şeklinde düzenlenmiştir. Kanun koyucu söz konusu suçu TCK’nın kişilere karşı işlenen suçlar kısmının malvarlığına karşı işlenen suçlar başlıklı onuncu bölümünde düzenlemiştir. Suç eşyasının satın alınması, kabul edilmesi, devredilmesi veya satılmasının suç olarak kabul edilmesinin altında, suç işlenmesinin toplumda kazanç kaynağı olarak görülmesinin engellenmek istenmesi, yine suçun işlenmiş olması sırasında veya sonrasında elde edilen eşyaların piyasada tedavüle sokulmasının ve bu suretle suç işlemenin bir menfaat temini açısından cazip bir yol olarak görülmesinin önüne geçilmesi yatmaktadır⁴.

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu, 5237 sayılı TCK’dan önce 765 sayılı TCK’da da düzenlenmiş bir suç tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. 765 sayılı TCK’nın⁵ Mal Aleyhine Cürümler başlıklı 10.bab’ın 5.faslında Eşyayı Cürmiyeyi Satın Almak ve Saklamak başlığı altında düzenlenen suç kanun koyucu tarafından “*Her kim 296 ncı maddede beyan olunan haller haricinde kendisi cürmün irtikabına iştirak etmeksizin bir cürümden hasıl olan para veya sair eşyayı bilerek kabul eder veya saklar yahut satın alır yahut her ne suretle olursa olsun kabul etmek ve saklamak ve satmak hususlarında tavassut eylerse üç seneye kadar hapis ve beş yüz liraya kadar para cezasıyla cezalandırılır. Şu kadar ki tayin edilecek ceza asıl fiil için verilecek cezanın üçte birini geçemez. Eğer fail bu fiili itiyat etmiş takımından ise bir seneden aşağı olmamak üzere muvakkat sürgün cezasıyla beraber yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından 5237 sayılı TCK’daki düzenleniş şekli ile 765 sayılı TCK’daki düzenleniş şekli arasında bazı

3 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, T.C. Resmî Gazete, 25611, 12.10.2004.

4 Türk Ceza Kanununun 165. maddesinde düzenlenen Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi Suçunun madde gerekçesi için bakınız: <https://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-0593.pdf>, E.T. 27.08.2024.

5 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, T.C. Resmî Gazete, 13.3.1926/320.

farklar söz konusudur. 765 sayılı TCK'da saklama ve aracılık etme söz konusu suçun seçimlik hareketleri olarak kabul edilmişken; 5237 sayılı TCK'da söz konusu hareketler söz konusu suçun işlenmesi bakımından seçimlik hareket olarak kabul edilmemiştir. Yine 765 sayılı kanun zamanında söz konusu suçun işlenebilmesi için failin söz konusu eşyanın suç eşyası olduğunu bilerek hareket etmesi yani ancak doğrudan kastla hareket etmesi durumunda suçun işlenebileceği düzenlenmişken 5237 sayılı TCK'da söz konusu suçun işlenebilmesi için kanun koyucu tarafından bilme unsuruna açıkça yer verilmemiş olması nedeniyle söz konusu suç hem doğrudan kastla hem de olası kastla işlenebilir⁶.

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu, Osmanlı Ceza Hukukunda müstakil bir suç tipi olarak düzenlenmemiştir. Ancak söz konusu suç tipine benzer nitelik taşıyan bazı suç tiplerine rastlamak mümkündür⁷. Osmanlı Ceza Hukukunda, suç eşyasını elinde bulunduran kişiler aksini ispat edemedikleri müddetçe söz konusu eşya için hırsızlık suçunu işledikleri karine olarak kabul edilmiş ve bu kişiler hırsızlık suçundan cezalandırılmışlardır⁸. Ancak söz konusu eşyayı çalmadığını ispat eden kişiye hırsızlık suçunun unsurlarının oluşmaması nedeniyle hırsızlık suçundan ceza verilmezdi ancak bu kişiden söz konusu eşyayı sahibine iade edilmesi istenirdi. Yine hırsızlık konusu eşyayı elinde bulunduran kişinin sabıkalı olması ve hırsızlığa konu olduğu iddia edilen malı hukuka uygun şekilde edindiğini ispat edemediği takdirde bu kişinin ta'zir cezası ile cezalandırılacağı kabul edilmiştir⁹. Böylelikle Osmanlı Ceza Hukuku sisteminde de hırsızlık suçu ile bağlantılı olsa bile suç eşyasını elinde bulunduran kişilerin yargılandıklarını ve belirli şartların gerçekleşmesi durumunda cezalandırıldıklarını görmekteyiz¹⁰.

B. Suçla Korunan Hukuki Yarar

5237 sayılı TCK'nın 165. maddesinde düzenlenen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu yönünden korunan hukuki yararın öncelikle söz konusu suçun kanun koyucu tarafından kanun metninde ele

6 Vesile **Sonay Evik ve diğerleri**, Özel Ceza Hukuku- IV, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2021, s. 425.

7 Mehmet **Koç**, Osmanlı Hukukunda Ta'zir Suç ve Cezaları, Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi SBE, 2017, s. 68.

8 **Koç**, s. 68.

9 Ömer **Menekşe**, 17. ve 18. Yüzyılda Osmanlı Devletinde Hırsızlık Suçu ve Cezası, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 1998, s. 103.

10 Şerife Leman **Gezici Erin**, Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi Suçu, Seçkin Yayınları, Ankara 2022, s. 17.

alındığı yer dikkate alındığında kişilerin malvarlığı hakları olduğunu ifade etmemiz gerekir. Bakıldığı zaman söz konusu suçun kanunun kişilere karşı işlenen suçlar kısmının malvarlığına karşı işlenen suçlar başlıklı onuncu bölümünde düzenlendiği görülmektedir. Kanun koyucunun bir fiili suç olarak tanımlaması, söz konusu fiilin en az bir hukuki değer ile ilişkili olduğunu ve kanun koyucunun suçla bu hukuki değer ya da değerleri korumak istediğini göstermektedir¹¹. Malvarlığına karşı işlenen suçlar da diğer suçlarda olduğu gibi kişilerin korunması amacını güder. Örneğin hırsızlık, dolandırıcılık gibi suçlar da korunan kişilerin malvarlığı değerleridir¹².

Failin, suç işlemek amacıyla elde ettiği eşya ya da diğer malvarlığı değerlerini kolayca elinden çıkarması, piyasada serbestçe tedavüle koyması ve bu suretle suç işlemesinin menfaat temini açısından cazip olarak görmesinin bu düzenleme ile önüne geçilmek istenmiştir. Bu noktada her ne kadar kanun koyucunun bu suçla kişilerin malvarlığı haklarını öncelikli olarak korumak istediği anlaşılmış olsa da suç eşyası olarak kabul edilen eşyaların suçun işlenmesinden sonra kolayca tedavüle sokulacak oluşu ve bu şekilde suçtan elde edilen eşyaların kolay kazanç kapısı olarak görüleceği dikkate alındığında aynı zamanda bu suçla kamusal güvenliğin de kanun koyucu tarafından korunmak istendiği anlaşılmaktadır¹³. Yine bu suçun işlenmiş olmasından sonra elde edilen eşyanın bulunmasının zorlaşması, suçu ve suçluyu veya suçlularının tespitini de zorlaştıracığından bu suçla aynı zamanda adli organların görevlerinin yerine getirilmesinin kolaylaştırılması da amaçlanmaktadır¹⁴. Bazı suç tiplerinde kanun koyucunun söz konusu suçla birden fazla hukuki değeri korumak istediği anlaşılabılır. Bu tarz suçlar bakımından kanun koyucu söz konusu suçu hangi hukuki konuyu daha çok korunmaya layık görürse o değer korunduğu başlığın bulunduğu düzenlemeler içerisine yerleştirir¹⁵. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından suçla korunan hukuki menfaatin öncelikle malvarlığı hakkı olduğunu kanun koyucunun bu suçla

11 İzzet **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2023, s. 174.

12 Durmuş **Tezcan**/Mustafa Ruhan **Erdem**/Rıfat Murat **Önok**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 21. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2023, s. 634.

13 **Gezici Erin**, s. 21.

14 Ali **Parlar**, Asliye Ceza Davaları, Bilge Yayınları, Ankara 2016, s. 785; Sinan **Esen**, Malvarlığına Karşı Suçlar, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2007, s. 413; **Sonay Evik ve diğerleri**, s. 426.

15 Hamide **Zafer**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2011, s. 132.

kanunda verdiği yeri dikkate alarak söylemekle birlikte aynı zamanda bu suçla adli organların saygınlığının ve kamu düzeni ve güvenliğinin korunması da olduğu anlaşılmaktadır.

C. Suçun Unsurları

5237 sayılı TCK'nın 165. maddesinde düzenlenen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun unsurları olarak tipiklik, maddi unsur, manevi unsur ve hukuku aykırılık unsurları karşımıza çıkmaktadır. Bir suçun oluşumu için öncelikle olarak kanunilik ilkesi kapsamında bu unsurların tamamının oluşmuş olması gerekmektedir.

1. Tipiklik

Tipiklik unsuru, somut eylemlerin yasada kanun koyucu tarafından suç olarak tanımlanmış soyut metinlerle birebir örtüşmesini ifade eder. Bir eylemin suç olup olmadığını anlayabilmek için öncelikle yasada suç olarak tanımlanıp tanımlanmadığına bakmak gerekir. Türk Ceza Hukukunda kabul edilen ve Anayasamızın 38/1. maddesinde “*Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.*” şeklinde düzenlenen kanunilik ilkesi kapsamında yasada suç olarak tanımlanmayan bir eylemden ötürü eylem ne kadar büyük bir ihlal doğurursa doğursun kişilere ceza verilemez¹⁶.

Ceza hukuk sistemimizde kanunilik ilkesi esas alındığı için kanun koyucu tarafından suç olarak tanımlanmayan bir fiilden dolayı kimse cezalandırılmaz. Bu noktada kişilerin gerçekleştirdikleri eylemlerin suç olduğunu düşünmeleri ancak gerçekte söz konusu eylemin kanun koyucu tarafından suç olarak düzenlenmemiş olması durumunda kişilere ceza verilemez. Bu durum hukuk sistemimizde mefruz (sözde) suç olarak kabul edilmektedir¹⁷. Tipiklik ilkesi kapsamında hakim, yargılama sürecinde bir insan davranışının sabit olduğuna kanaat getirdikten sonra, bu davranışın soyut norm (soyut suç kalıbı) karşısında değerlendirmesini yani soyut norma uygunluğunu denetler. Akabinde insani davranışın kanunun soyut metnine uygunluğunun hakim tarafından tespit edilmesinden sonra tipiklik unsurunun gerçekleşip gerçekleşmediğine hakim kanaat getirir¹⁸. Bu

16 İsmail **Ercan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 20. Baskı, Seçkin Yayınları, İstanbul 2024, s. 49.

17 **Zafer**, s. 160.

18 **Zafer**, s. 161.

şekilde bir uygunluğun bulunmadığına hakim kanaat getirirse suçun unsurlarının tipiklik unsuru yönünden oluşmadığına hakim karar vermesi gerekir¹⁹.

Tipiklik unsurunun suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu yönünden incelendiğinde, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun oluşabilmesi için öncelikle suç eşyası olarak kabul edilen eşyanın gerek 5237 sayılı TCK’da gerekse de diğer özel ceza kanunları veya ceza normu içeren kanunlara göre suç sayılan bir fiil nedeniyle elde edilmiş olması gerekir. Kanun koyucu tarafından suç olarak kabul edilmeyen eylemler nedeniyle elde edilen eşya veya diğer malvarlığı değerlerinin satın alınması, kabul edilmesi vs. bu noktada tipiklik unsuru kapsamında suç olarak kabul edilemez. Kabahatler, disiplin suçları, haksız fiiller suç oluşturmadiğundan bu fiiller yoluyla elde edilen eşya veya malvarlığı değerlerinin satın alınması veya kabul edilmesi bu suçu oluşturmaz²⁰. 5237 sayılı TCK’nın 165. maddesinde düzenlenen suçun oluşumunun öncelikli şartının bu suça konu fiillerden önce suça konu eşyalar veya malvarlığı değerlerinin bir suçtan elde edilmiş olmasıdır²¹.

2. Suçun Maddi Unsurları

Suçun maddi unsurları ile kastedilmek istenen bir suçla ilgili olarak suçun işlenme sürecinde suçla ilgili olarak dış dünyaya yansıyan hareketlerdir. Suçun maddi unsuru olarak hareket, netice, illiyet bağı, fail, mağdur ve suçun maddi konusu kabul edilmiştir²². Bir kısım yazarlarca suçun unsurlarından maddi unsuru hareket, netice ve illiyet bağı olarak kabul edilmiş fail, mağdur gibi diğer maddi unsurları tek başına maddi unsur kavramı olarak kabul edilmemiştir²³. Suçun maddi unsuru olarak suçun oluşumu sırasında dış dünyaya yansıyan şeylerin maddi unsur olduğunu kabul etmemiz durumunda suçun maddi unsuru olarak hareket, netice, illiyet bağı, fail, mağdur ve suçun konusunun da suçun maddi unsuru içerisinde olması gerektiği kanaatindeyiz.

19 Mehmet Emin **Artuk**/Ahmet **Gökçen**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara 2023, s. 275.

20 **Sonay Evik ve diğerleri**, s. 433.

21 Mustafa **Artuç**, Pratik Türk Ceza Kanunu, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 973.

22 **Özgenç**, s. 167 vd.; **Artuk/Gökçen**, s. 275 vd.

23 **Zafer**, s. 166; Hakan **Hakeri**, Ceza Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2024, s. 136.

a. Hareket Unsuru

Suçun hareket unsuru, suçun oluşumu için gerekli olan ve dış dünyada değişiklik meydana getiren iradi insan davranışdır²⁴. Hareket unsuru insan bedeninin bir faaliyeti olup insan beyninde oluşturulan emirler sinirler aracılığıyla kaslara ulaşır ve kaslar bu emre uygun olarak faaliyete geçer. Kasların faaliyeti, beyinde oluşturulan düşüncenin bir tezahür biçimidir. El, kol, bacak, göz, dil kasları bu iradeyi açığa vuran kaslarımızdır. Ceza hukukunun değer verdiği hareket insandan kaynaklanan harekettir. Bir hayvandan kaynaklanan hareket, ancak insana izafe edildiği takdirde önem kazanır²⁵. Hareketin niteliğine göre suçları çeşitli ayrımlara tabi tutabiliriz. Bu noktada suçlar hareket sayısı bakımından tek hareketli, birden fazla hareketli, seçimlik hareketli ve itiyadi suçlar olarak ayrılırken; hareketin şekline göre icrai veya ihmali suçlar ve ihmali suretiyle icrai suçlar olarak ayrılır²⁶. Yine hareketin önemine göre serbest ve bağlı hareketli suçlar olarak ayrılırken hareketin icrasının devam edip etmemesine göre ani ve mütemadi suçlar olarak tasnif edilirler²⁷.

5237 sayılı TCK'nın 165. maddesinde düzenlenen Suç Eşyasının Kabul Edilmesi veya Satın Alınması suçu yönünden kanun metninde kanun koyucunun suçun hareket unsuru bakımından *"Bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşyayı veya diğer malvarlığı değerini satan, devreden, satın alan veya kabul eden kişi, ... cezalandırılır."* şeklinde düzenleme yapmış olması nedeniyle bu suç ancak kanun koyucunun belirlemiş olduğu hareketlerden en az birinin gerçekleşmesi ile işlenebilir. Bu noktada bu suçun öncelikle bağlı hareketli bir suç olduğunu ifade etmemiz gerekir²⁸. Yine kanun koyucunun bu suçun oluşumu için satma, devretme, satın alma veya kabul etme eylemlerinden en az birinin gerçekleştirilmesini kabul ettiği için bu suç aynı seçimlik hareketli bir suç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu seçimlik hareketlerden birden fazlasının fail tarafından gerçekleştirilmesi durumunda da yine tek bir suç işlenmiş olarak kabul edilecektir. Yine kanun koyucu bu suç bakımından yasaklamış olduğu eylemleri cezalandırma yoluna gittiğinden bu suç ancak icrai davranışla işlenebilir. Bu noktada bu suçun ihmali davranışla yani kanun koyucunun yapılmasını sarih

24 Özenç, s. 179.

25 Zafer, s. 168.

26 Artuk/Gökçen, s. 334.

27 Artuk/Gökçen, s. 334.

28 Emilio Dolcini/Giorgio Marinucci, Codice Penale Commentato adlı kitabından aktaran Sonay Evik ve diğerleri, s. 436.

veya zımnî olarak istediği bir davranışın yapılmaması suretiyle işlenebilmesi mümkün değildir. Söz konusu suçun 5237 sayılı TCK'nın ilk düzenlendiği halinde yalnızca suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suç olarak kabul edilmişti. Ancak 5918 sayılı kanunla yapılan değişiklikle birlikte kanun metnine seçimlik hareketler olarak satmak ve devretmek fiilleri de eklenmiştir²⁹. 765 sayılı TCK zamanında bu suçun seçimlik hareketlerinden biri olarak aracılık etme eylemi de seçimlik hareket olarak kabul edilmişti. Ancak 5237 sayılı TCK'da aracılık etme fiili suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu açısından bir seçimlik hareket olarak kabul edilmemiştir. Bu noktada suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesine aracılık etme eyleminin varlığı durumunda aracılık eden kişinin durumu iştirak kurumu kapsamında değerlendirilecektir³⁰.

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun seçimlik hareketlerinden “*satma eylemi*”, bir edim karşılığı eşyanın veya malvarlığı değerinin mülkiyetini başka bir kişiye geçirmeyi ifade ederken; “*satın alma*” eylemi bir edim karşılığı eşyanın mülkiyetini elde etmeyi ifade ederken; “*devretme*”, satın alma dışında herhangi bir yolla belirli bir süre için veya süresiz olarak eşya veya malvarlığı değeri üzerindeki fiili egemenliği aktarma olarak ifade edilirken; son olarak suçun “*kabul etme*” hareketi, satın alma dışında herhangi bir yolla belirli bir süre için veya süresiz olarak eşya veya malvarlığı değeri üzerinde fiili egemenlik kurma anlamına gelir³¹.

Bu suçun oluşabilmesi için öncelikli olarak çalışmamızın tipiklik unsuru içerisinde değindiğimiz gibi bir suçun işlenmiş olmasından sonra elde edilen bir eşyanın veya malvarlığı değerinin olması gerekir. Bu noktada öncelikli olarak ortada öncül bir suçun olması gerekmektedir. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu yönünden zikredilen seçimlik hareketlerin öncül suçun failinin rızasıyla gerçekleştirilmesi gerekir. Öncül suçun failinden rızası olmaksızın suça konu olan eşya veya malvarlığı değerinin alınması durumunda suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu değil hırsızlık suçu oluşacaktır³².

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun oluşumu için kanun koyucunun kanun metninde suçla elde edilen eşya veya mal

29 5918 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, T.C. Resmî Gazete, 27.06.2009.

30 Tezcan/Erdem/Önok, s. 845.

31 Tezcan/Erdem/Önok, s. 844 vd.

32 Tezcan/Erdem/Önok, s. 844; Sonay Evik ve diğerleri, s. 436; Artuç, s. 973; Esen, s. 415.

varlığı değerinin saklama unsurunun yer almadığını görmekteyiz. Suçun failinin suça konu eşyayı kabul ettikten sonra saklaması bu suçun içerisinde kabul edilen bir hareket ise de failin saklama amacıyla aldığı suç eşyasını daha sonra saklanması durumunda suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu değil bu durumda 5237 sayılı TCK'nın 281. maddesinde düzenlenen suçun delillerinin gizlenmesi suçu oluşacaktır³³. Yine bu suç sadece kanun koyucu tarafından belirlenen hareketlerle işlenebileceğinden eşyanın veya malvarlığı değerinin olduğu yeri bilip de haber vermemek bu suçun oluşturmayaacaktır³⁴.

b. Netice ve İlliyet Bağı

Ceza hukukunda suçun maddi unsurları içerisinde yer alan netice kavramı, bir suça bağlı olarak dış dünyada meydana gelen değişikliği ifade etmektedir. Bu değişikliğin ceza hukuku anlamında karşılığının olabilmesi için kanun koyucu tarafından düzenlenen suç tanımına uygun olan neticenin gerçekleşmesi, sonucun ortaya çıkması gerekir³⁵. Kanun koyucu tarafından suç tanımı içerisine alınmayan sonuçların ceza hukuku anlamında cezalandırılabilir tarafı bulunmamaktadır. Suçun maddi unsuru içerisinde yer alan netice unsuru, insan hareketinin veya ihmalinin doğal bir etkisi yani dış dünyada meydana gelen ve insan hareketine bağlı olan bir değişikliktir³⁶. Netice unsurunu, suçun maddi konusu üzerinde yarattığı tehlike veya zarara göre neticesi harekete bitişik suçlar (sırf hareket suçu) veya netice suçları olarak ayırabilmek mümkündür³⁷. Yine netice unsurunu, suçun tamamlanma zamanı bakımından ani suç ve kesintisiz suç olarak ayırabilmek mümkündür. Suçun elverişli icra hareketlerinin tamamlanması sonucunda neticenin meydana geldiği ve suçun sona erdiği durumlarda ani suçtan; suçun hareket unsurunun tamamlanmasından sonra neticenin meydana gelip sona erdiği neticeye bağlı ihlallerin devam ettiği suçlara ise kesintisiz suç denilmektedir. Örneğin, Askeri Ceza Kanununda düzenlenen bakaya kalma suçunda kişinin firari duruma düşmesinden sonra kişi askerlik hizmetini yerine getirmeye başlayıncaya kadar firari

33 **Sonay Evik ve diğerleri**, s. 438; Atilla **Tanrıvermiş**, Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi Suçu, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi SBE, 2017, s. 22. **Gemici Ezin**, s. 31.

34 Sulhi **Dönmezer**, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler adlı kitabından aktaran **Tezcan/Erdem/Önok**, s. 845.

35 **Ercan**, s. 60.

36 **Zafer**, s. 175.

37 **Ercan**, s. 61; **Zafer**, s. 175; **Artuk/Gökçen**, s. 352.

durumu devam ettiğinden bakaya kalma suçu bu anlamda kesintisiz suç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Suçun maddi unsuru içerisinde yer alan illiyet bağı (nedensellik bağı) ise, suçun işlenmesine olanak veren elverişli icra hareketlerinin gerçekleşmesine bağlı olarak neticenin ortaya çıkmasına denir. İlliyet bağı sonucun hareket nedeniyle ortaya çıkması olarak da tanımlayabilmek mümkündür. İlliyet bağı, hareket ile sonuç arasında bulunması gereken neden sonuç ilişkisidir³⁸. Bu ilişkide neden harekettir. Hareket olmasaydı, suç tanımında düzenlenen sonuç ortaya çıkmayacaktı³⁹. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından netice ve illiyet bağı unsurları değerlendirildiğinde, kanun koyucu tarafından suç eşyası olarak kabul edilen eşya veya malvarlığı değerinin satılması, devredilmesi, satın alınması veya kabul edilmesi sonrasında failin menfaat elde etmesi veya mağdurun zarara uğraması gibi bir netice aranmadığından bu suçun neticesi harekete bitişik suçlar (sırf hareket suçları) içerisinde yer aldığını ifade etmemiz gerekir. Yani kanun koyucu tarafından belirlenen seçimlik hareketlerden en az birinin icra edilmesi sonrasında bu suç oluşacaktır. Failin ayrıca menfaat elde edip etmediği aranmayacaktır⁴⁰.

c. Fail

Fail, ceza hukuku bağlamında hukuka aykırı eylemi işleyen kimse, suçun aktif süjesidir. Fail suçun en önemli unsuru olarak karşımıza çıkan iradi hareketin sahibi, icracısıdır⁴¹. Bu nedenle hareket ve sonuçlarını irade etme yeteneğine sahip olan herkes suçun faili olabilir. 5237 sayılı TCK bakımından suçun faili için kanun koyucunun genellikle kişi kavramını kullandığı görülmektedir⁴². İradi yeteneğe sahip olmayan tüzel kişiler ceza hukuku bağlamında fail olarak kabul edilmezler ve fail olarak cezalandırılmazlar. Nitekim maddi bir bünyesi ya da hareket yeteneği olmayan tüzel kişi, ancak gerçek kişilerden müteşekkil temsilcileri aracılığıyla faaliyette bulunurlar. Bu sebeple cezai sorumluluk, suç teşkil eden eylemi yapan organ veya temsilci konumundaki gerçek kişilere aittir⁴³. Suçun failinin kanun koyucu tarafından belirli özelliklere sahip olmasının aranıp aranma-

38 Zafer, s. 182.

39 Ercan, s. 63; Zafer, s. 182; Artuk/Gökçen, s. 353 vd.

40 Gemici Ezin, s. 31; Sonay Evik ve diğerleri, s. 439; Tezcan/Erdem/Önok, s. 844.

41 Zafer, s. 134.

42 Zafer, s. 134; Ercan, s. 52; Artuk/Gökçen, s. 379.

43 Artuk/Gökçen, s. 379.

masına göre de suçlar genel suçlar ve özgü suçlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bir suçun bir kimse tarafından işlenebilmesi için kanun koyucunun suç tanımında o kimse de herhangi bir fiili veya hukuki şartları sağlamasının aranmadığı suçlar, genel suçlar iken; bir suçun işlenebilmesi için kanun koyucunun suçun faili olabilecek kimse de belirli hukuki veya fiili şartların varlığını aradığı suçlara ise, özgü suçlar denilmektedir⁴⁴. Örneğin, 5237 sayılı TCK'da düzenlenen irtikap ve görevi kötüye kullanma suçlarında suçun failinin kamu görevlisi olması gerektiğinden bu suçlar birer özgü suçtur. Yine 5237 sayılı TCK'nın 81 vd. maddelerinde düzenlenen kasten öldürme suçunun faili olunabilmesi için bir insanın ölümüne kasten neden olma dışında faillik bakımından bir şart aranmadığından bu suç bir genel suç olarak karşımıza çıkmaktadır⁴⁵.

5237 sayılı TCK'nın 165. maddesinde düzenlenen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından kanun koyucunun suç tanımında suçun failinden herhangi bir fiili veya hukuki şartları sağlamasını aramadığı anlaşılmaktadır. Bu noktada kanun koyucu tarafından bu suç için seçimlik hareketler olarak düzenlenen suç eşyası olarak kabul edilen eşya veya malvarlığı değerinin fail tarafından satılması, devredilmesi, satın alınması veya kabul edilmesinden en az birinin gerçekleştirilmesini kanun koyucunun yeterli görmesi nedeniyle bu suçun genel nitelikte bir suç olduğunu ifade etmemiz gerekir.

d. Mağdur

Mağdur, bir suçun işlenmiş olmasından kaynaklı olarak hakkı ihlal edilen kimsedir. Suçun mağduru suç ile zarar verilen veya tehlikeye sokulan hak veya menfaatin sahibi olan kimsedir⁴⁶. Örneğin kasten yaralama suçunda vücuduna acı verilen veya sağlığı bozulan kişi, suçun mağduru- dur. Her suçta mutlaka bir mağdur vardır. Mağdur kavramı suçun maddi konusundan farklı olup suçun mağduru olan kimse suçun maddi konusunun sahibidir. Örneğin hırsızlık suçunda çalınan eşya suçun konusuyken eşyası çalınan kişi ise suçun mağdurudur⁴⁷. Suçların bireyin, toplulukların veya kamunun menfaatlerini ihlal etmesi nedeniyle devletin kamusal barışı ve huzuru sağlama görevi dikkate alındığında her suçun aynı zamanda dolaylı da olsa mağduru devlettir. Doğrudan devletin varlığını ve işleyişini

44 Artuk/Gökçen, s. 379-380.

45 Zafer, s. 135-136; Ercan, s. 52; Artuk/Gökçen, s. 379-380.

46 Zafer, s. 137.

47 Zafer, s. 137; Ercan, s. 53; Artuk/Gökçen, s. 392 vd.

hedef alan suçlar bakımından da devlet geniş anlamda mağdur olarak karşımıza çıkmaktadır⁴⁸. Mağdur kavramı sadece gerçek kişiler için kullanılır. Tüzel kişilerin ancak suçtan zarar olarak tanımlanabilmesi mümkündür. Suçtan zarar gören kavramı ile mağdur kavramı aynı anlama gelmemekte olup suçtan zarar gören kavramı mağdura göre daha geniş nitelikte olan bir kavramdır. Bir suçun işlenmesiyle hukuken korunan menfaatleri doğrudan veya dolaylı olarak ihlal edilen kimse suçtan zarar görendir⁴⁹.

5237 sayılı TCK'nın 165. maddesinde düzenlenen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından suçun mağduru, bu suçla malvarlığı üzerindeki mülkiyet ve tasarruf hakkı öncelikle korunan hukuki yarar olduğundan malvarlığı değerinin sahibi veya zilyedidir⁵⁰. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunda suçtan elde edilen suç eşyası veya malvarlığı değerinin sahibi hem öncül suç hem de bu suçun mağduru olarak karşımıza çıkmaktadır⁵¹.

e. Suçun Maddi Konusu

Suçun maddi konusu, suçun üzerinde işlenmiş olduğu nesne veya insandır. Suç neyin üzerinde gerçekleşmişse suçun maddi konusu da odur⁵². Hayvanlar da suçun maddi konusu olabilir. Yine kişinin vücut bütünlüğü, münferit organları, organlarının fonksiyonu suçun maddi konusu olabilir. Suçun maddi konusunun insan olduğu durumlarda suçun mağduru ile suçun maddi konusu aynı kavram üzerinde bir araya gelirler. Örneğin kasten öldürme suçunun mağduru da maddi konusu da ölen kişi yani insandır⁵³. Yalnızca duyularla algılanabilen nesneler suçun maddi konusu olabilir. Cisim olmayan, yani yalnızca düşünce ile idrak edilebilen nesneler suçun maddi konusunu değil, hukuksal konusunu oluşturabilirler. Tüzel kişiler,

48 Zafer, s. 137.

49 Artuk/Gökçen, s. 392.

50 Sonay Evik ve diğerleri, s. 439; Tezcan/Erdem/Önök, s. 841.

51 Olay tarihinde müştekinin aracının çalınması üzerine müştekinin aracını bulabilmek amacıyla kendi çabasıyla daha önceden tanıdığı ve sabıkalı olduğunu bildiği kişinin yanına giderek aracının bulunmasını istediği ve bu kişinin de diğer aracı çalan kişi ile irtibata geçerek aracın teslimi konusunda müştekiden para talep ettikleri olayda müştekinin aracını bulması amacıyla irtibat kurduğu sanığın aracı çalan kişi ile irtibat kurarak çalınan aracı müştekiye para karşılığı verebileceğini ifade ettiği olayda müşteki hem aracının çalınması ile ilgili dosyada hem de aracının çalınmasından sonra aracı temin edip müştekiden geri vermek amacıyla para talep eden sanığın dosyasında müşteki olarak yer almalıdır şeklindeki Yargıtay kararı için bakınız: Yarg. Ceza Genel Kurulu, E. 2013/13-486, K. 2016/470, 06.12.2016, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>), E.T. 31.08.2024.

52 Ercan, s. 54.

53 Zafer, s. 138.

peri, cin, melek veya şeytan gibi kavramlar suçun maddi konusu olamazlar⁵⁴.

5237 sayılı TCK'nın 165. maddesinde düzenlenen Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi Suçu bakımından suçun maddi konusu, öncül suçun işlenmesiyle elde edilen eşya veya diğer malvarlığı değerleridir⁵⁵. Suçun madde gerekçesine bakıldığı zaman⁵⁶ *"...Suçun konusunu, ancak ekonomik değeri olan şeyler oluşturabilir. Bu ekonomik değerlerin, daha önce işlenmiş bir suçtan elde edilmiş olması gerekir. Bu suçun, mutlaka malvarlığına karşı bir suç olması gerekmez..."* şeklinde kanun koyucunun gerekçesini açıkladığı anlaşılmaktadır. Söz konusu gerekçe metninden de anlaşılacağı üzere bu suçun maddi konusunun sadece bir suçun işlenmesine bağlı olarak ele geçirilen eşya veya malvarlığı değeri olabilecektir. Bu noktada suçun işlenmesi sırasında kullanılan, suçun işlenmesine yarayan şeyler bu suçun maddi konusunu oluşturmazlar⁵⁷.

3. Suçun Manevi Unsuru

Bir suçun işlendiğinden söz edilebilmesi için failin suçun maddi unsurlarını yani dış dünyada algılanabilen hareketlerini gerçekleştirmesi suçun oluşumu için tek başına yeterli değildir. Bu noktada suçtan söz edilebilmesi için faille fiil arasında nedensel objektif bir bağın varlığı yeterli olmayıp ayrıca faille fiil arasında sübjektif-psişik bir bağın bulunması gerekmektedir⁵⁸. Suçun manevi unsuru, suç olgusunun dış dünyada görünmeyen ve somut olarak algılanamayan boyutunu yani düşünce boyutunu ifade eden unsurdur. Manevi unsur başka bir tanımla kişinin iradesini hukuka aykırı sonuca yöneltmesi, suça iradi olarak neden olmasıdır⁵⁹. Manevi unsur hareketi faile bağlayan psikolojik bir bağıdır⁶⁰. Ceza hukukunda suçun manevi unsurunu olarak, kast ve taksir olmak üzere iki temel gerçekleşme biçimi söz konusudur. Kast unsuru kendi içinde doğrudan kast ve olası kast olarak ayrılırken; taksir unsuru ise, bilinçsiz ve bilinçli taksir olmak üzere ikiye ayrılır⁶¹. Suçlar kural gereği ancak kasten işlenebilir.

54 Nevzat **Toroslu**/Haluk **Toroslu**, Ceza Hukuku Genel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara 2023, s. 103.

55 **Sonay Evik ve diğerleri**, s. 429.

56 Söz konusu gerekçe metni için bkz. <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf>, E.T. 31.08.2024.

57 **Sonay Evik ve diğerleri**, s. 429; **Gemici Ezin**, s. 25.

58 **Zafer**, s. 200.

59 **Ercan**, s. 68.

60 **Ercan**, s. 68.

61 **Zafer**, s. 235.

Kanun koyucu da bu durumu 5237 sayılı TCK'nın 21/1. maddesinde “*Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır.*” demek suretiyle vurgulamıştır. Bu temel ilkeden yola çıkarsak bir suçun manevi unsurun diğer hali olan taksirle işlenebilmesi için kanun koyucu tarafından söz konusu suçun taksirle işlenebilir kılınması yani kanun koyucu tarafından açıkça taksirle işlenebileceğinin düzenlenmiş olması gerekir. Nitekim 5237 sayılı TCK'nın 22/1. maddesinde kanun koyucu “*Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır.*” şeklinde belirterek bu durumu ifade etmiştir.

Kast unsuru kendi içinde doğrudan kast ve olası kast olarak ayrılır demiştik. Doğrudan kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek fail tarafından gerçekleştirilmesidir. Olası kast ise, failin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesidir⁶². Buna göre Yargıtay Ceza Genel Kurulunun (YCGK) bir kararında vurgulandığı ve öğretide benimsendiği üzere, “...*doğrudan kast; öngörülen ve suç teşkil eden fiili gerçekleştirmeye yönelik irade olup, kanunda suç olarak tanımlanmış eylemin bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi ile oluşur. Fail hareketinin kanuni tipi gerçekleştireceğini bilmesi ve istemesi halinde doğrudan kastla hareket etmiş olacak, buna karşın işlemiş olduğu fiilin muhtemel bazı neticeleri meydana getirebileceğini öngörmesine ve bu neticelerin gerçekleşmesini mümkün ve muhtemel olarak tasavvur etmesine rağmen muhtemel neticeyi kabullenerek fiili işlemesi halinde olası kast söz konusu olacaktır.*”⁶³ ...” şeklinde ifade edilmektedir. Taksir unsuru da kendi içerisinde bilinçsiz taksir ve bilinçli taksir olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bilinçsiz taksir, kişinin kendisiyle aynı sosyal statü vb deki kişinin öngörebilir de önleyebileceği bir şeyi öngöremeyip önleyememesi yani sonuca neden olmasıdır⁶⁴. Bilinçli taksir ise, kişinin iradi hareketinin sonuçlarını öngörmesi ancak sonucu istememesine, sonucun gerçekleşmesini engellemek istemesine rağmen sonuca engel olmamasıdır⁶⁵. YCGK bir kararında vurgulandığı ve öğretide benimsendiği üzere, “...*Taksirli suçlarda, gerek icrai, gerekse ihmali hareketin iradi olması ve meydana gelen neticenin öngörülebilir olması gerekmektedir. İradi bir davranış bulunmadığı takdirde taksirden bahsedilemeyeceği gibi, öngörülemez bir sonucun gerçekleşmesi halinde de failin taksirli*

62 Zafer, s. 215.

63 Yarg. CGK., E. 2014/314, K. 2014/389, 23.09.2014, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>), E.T. 05.09.2024.

64 Zafer, s. 236.

65 Zafer, s. 246.

suçtan sorumluluğuna gidilemeyecektir. Sonucun gerçekleşmesinde mağdurun taksirli davranışının da etkisinin olması halinde, diğer taksirli davranış nedensellik bağıını kesmediği sürece bu durum, failin sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı gibi, taksirin niteliğini de değiştirmeyecektir. Türk Ceza Kanununda taksir; “basit” ve “bilinçli” taksir olarak ikili bir ayrıma tâbi tutulmuş, 22. maddesinin üçüncü fıkrasında bilinçli taksir; “kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi” şeklinde tanımlanmış, bu halde taksirli suça ilişkin cezanın üçte birden yarıya kadar arttırılacağı öngörülmüştür. Basit taksir ile bilinçli taksir arasındaki ayırt edici ölçüt; taksirde failin öngörülebilir nitelikteki neticeyi öngörmemesi, bilinçli taksir halinde ise bu neticeyi öngörmüş olmasıdır⁶⁶ ...” şeklinde ifade edilmektedir.

Suçun manevi unsuru içerisinde yer almasa bile öğretide kast-taksir kombinasyonu olarak tanımlanan⁶⁷ ve 5237 sayılı TCK’nın 23. maddesinde “Bir failin, kastedilenden daha ağır veya başka bir neticenin oluşumuna sebebiyet vermesi halinde, kişinin bundan dolayı sorumlu tutulabilmesi için bu netice bakımından en azından taksirle hareket etmesi gerekir.” şeklinde tanımlanan netice sebebiyle ağırlaştırılmış suç kavramı da ceza hukukumuzda yer almaktadır. Kişinin iradi hareketinin sonucunu istemesine rağmen kastettiğinden daha ağır veya farklı bir sonucun ortaya çıkması durumunda, sonuçtan kişinin sorumlu tutulabilmesi için en azından taksirle hareket etmesi gerekir.

Bu kurumun uygulanabilmesi için kanun koyucunun ilgili suç tipini kast taksir kombinasyonu ile açıkça işlenebileceğini düzenlemiş olması gerekir⁶⁸. Hangi suçun kast-taksir kombinasyonu ile işlenebileceğinin ve bu durumun cezaya nasıl yansıtılacağına suç tanımlarında gösterilmesi gerekir⁶⁹.

5237 sayılı TCK’nın 165. maddesinde düzenlenen suç ancak kasten işlenebilen bir suçtur. 765 sayılı TCK’dan farklı olarak söz konusu suç hem doğrudan kastla hem de olası kastla işlenebilen bir suçtur. Bu suçun taksirle işlenebilmesi kanun koyucu tarafından taksirle işlenebilir kılınması nedeniyle mümkün değildir. Bu suçun oluşumu için genel kast yeterli olup ayrıca özel bir saikin, amacın veya hedefin varlığı gerekli değildir. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun doğrudan kastla

66 Yar. CGK., E. 2014/314, K. 2014/389, 23.09.2014, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>), E.T. 05.09.2024.

67 Zafer, s. 249.

68 Zafer, s. 249.

69 Zafer, s. 249.

mı olası kastla mı işlendiğinin tespiti fail hakkında verilecek olan cezanın belirlenmesinde önem taşımaktadır⁷⁰. Failin suça konu şeyin suçtan elde edildiğini biliyor olması yeterli olup öncül suçun ne olduğunun, nasıl ve kim tarafından kime karşı işlendiğinin fail tarafından bilinmesine gerek yoktur⁷¹.

4. Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru

Suçun hukuka aykırılık unsuru, hukuk düzeninin emir, yasak ve yükümlülüklerine uyulmamasıdır. Hukuka aykırılık, hukuk düzeni içerisinde ortaya çıkan hareketin hukuk düzeniyle çatışması olarak ifade edilir⁷². Ceza hukuku anlamında hukuka aykırılık suç tipini ihlal eden hareketin yalnızca ceza hukukuyla değil, tüm hukuk düzeni ile çatışma içerisinde bulunması demektir⁷³. Bu noktada ceza hukuku bakımından hukuka aykırılık unsuru, fiilin, suçu oluşturan hukuki tanımla ve hukuki varlık veya menfaatleri koruyan diğer normlarla karşılaştırılmasını ve bir değerlendirme yapılmasını gerektiren bir konudur. Cezai sorumluluğun yapılması noktasında bu değerlendirmenin yapılması zorunludur⁷⁴. TCK’da düzenlenen suçlara göre suç sayılan bir fiilin işlenmesine izin veren bir kural TCK’da yer almasa bile başka bir kanunda o suçun işlenmesine izin veren bir düzenlemeye yer verilebilir. Bu izin söz konusuysa TCK kapsamında suç sayılan bir fiilin hukuk düzeni tarafından yasaklanmadığı sonucu ortaya çıkar. Bu şekilde ceza normunun yasakladığı bir fiilin işlenmesine izin vererek onun hukuka aykırı olmasını önleyen kurala hukuka uygunluk sebebi denir⁷⁵.

TCK’da kabul edilen hukuka uygunluk sebepleri ise, hakkın kullanılması, rıza, meşru müdafaa ve kanundan kaynaklı yetkinin kullanılmasıdır. 5237 sayılı TCK’nın 24. maddesinde düzenlenen kanundan kaynaklı yetkinin kullanılması, “*kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu yetki, yasa kapsamında verilen bir görevin yerine getirilmesi durumunda kanunun sınırları içerisinde hareket eden bu kişinin eylemi suç olarak kabul edilmez. 5237 sayılı TCK’nın 25/1. maddesinde düzenlenen meşru müdafaa ise kanunda “*Gerek kendi-*

70 Sonay Evik ve diğerleri, s. 440.

71 Gemici Ezin, s. 73; Tezcan/Erdem/Önok, s. 844-845; Esen, s. 416.

72 Zafer, s. 254.

73 Ercan, s. 89.

74 Zafer, s. 255.

75 Artuk/Gökçen, s. 494-495.

sine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.” şeklinde düzenlenmiştir. Kişilerin kendilerine veya diğer kişilere karşı gerçekleşen veya gerçekleşmesi muhakkak niteliği taşıyan bir saldırıya karşı saldırıyla eş zamanda ve orantılı olacak şekilde müdafaada bulunan kişinin eylemi suç olarak kabul edilmez. 5237 sayılı TCK’nın 26/1. maddesinde düzenlenen hakkın kullanılması ise kanunda “*Hakkını kullanan kimseye ceza verilmez.*” şeklinde düzenlenmiştir. Hak, hukuken korunan ve tanınan yetki demektir⁷⁶. Bir hakkın kullanılması başkalarının haklarıyla çatışsa bile hukuk düzeni hakkını koruyan kişiyi korumaktadır. Hukuk düzeninin koruduğu bir hakkı kullanan kişiye ceza verilemez⁷⁷. Bir diğer hukuka uygunluk sebebi olarak karşımıza çıkan rıza ise kanunda “*Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez.*” şeklinde düzenlenmiştir. Rıza, kişilerin üzerinde mutlak surette tasarrufta bulunabilecekleri haklarıyla ilgili faile suçun elverişli icra hareketlerine başlamadan önce herhangi bir baskı veya etki altında kalmadan verdiği irade beyanıdır⁷⁸. Rızanın hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilebilmesi için rıza gösteren kişinin üzerinde tasarrufta bulunabileceği hakkıyla ilgili herhangi bir baskı veya etki altında kalmadan irade beyanında bulunması gerekir⁷⁹. Örneğin 15 yaşını tamamlamamış çocukların kendilerine yönelik cinsel davranışlara karşı vermiş oldukları rızaları bu kişilerin cinsel bütünlüklerine yönelik olarak yapılan eylemleri anlayabilme yeteneklerinin olmadığı kabul edildiğinden cinsel suçlar açısından hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilemez.

5237 sayılı TCK’nın 165. maddesinde düzenlenen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu yönünden hukuka uygunluk sebeplerine baktığımızda, mağdurun kendisine ait olan eşya ile ilgili rızasının bulunması söz konusu fiili suç olmaktan çıkartır. Örneğin malı çalınan mağdur çalan kişiden kendisi açısından çok önemli olan bu malı alamadığı durumlarda üçüncü bir kişiden bu malı çalan kişiden almasını ister ve üçüncü kişi de bu malı alırsa üçüncü kişinin eyleminde mağdurun rızası

76 Hak kavramının sözlük anlamı için bakınız: <https://sozluk.gov.tr/>, E.T. 01.09.2024.

77 Ercan, s. 98.

78 Zafer, s. 288.

79 Zafer, s. 295.

olduğundan bu suç oluşmaz. Yine bu suç bakımından görevin yerine getirilmesi de bir hukuka uygunluk sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin polis memurlarının çalıntı bir aracı çalan kişiyi tespit edip aracı almak için müşteri kılığında hareket ederek söz konusu aracı çalan kişiden almaları durumunda da polis memurlarının eylemi kanundan kaynaklı yetkinin kullanılması kapsamında suç olmayacaktır⁸⁰.

D. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

1. Teşebbüs

Teşebbüs 5237 sayılı TCK'nın 35. maddesinde *“Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur. Suça teşebbüs halinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onüç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.”* şeklinde düzenlenmiştir. Teşebbüs, kasıtlı olarak suçun elverişli icra hareketlerine başlayan failin söz konusu elverişli icra hareketlerinin kendisinden kaynaklı olmayan nedenden ötürü tamamlayamaması veya tamamlamış olduğu elverişli icra hareketlerini yine kendisinden kaynaklı olmayan nedenden ötürü neticelendirememesidir⁸¹. Teşebbüse ilişkin hükümler suçla korunan hukuki menfaatin tesadüflere veya rastlantılara bırakılamayacak oluşu prensibiyle cezai sorumluluğu genişletici bir nitelik taşır. Bu şekilde suç tanımı içerisine girmeyen hareketler teşebbüs hükümleri sayesinde cezalandırılmaktadır. Daha önce 765 sayılı TCK'da yer alan tam teşebbüs-eksik teşebbüs ayrımı kaldırılmıştır⁸².

5237 sayılı TCK'nın 165. maddesinde düzenlenen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu neticesi harekete bitişik suçlardandır. Bu suçun elverişli icra hareketleri bölünebildiği takdirde teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkündür⁸³. Örneğin suç eşyasının satın alınması konusunda faille pazarlık yapılmış ve anlaşılmış ancak eşya teslim edilmeden suç eşyası polisler tarafından ele geçirilirse suç teşebbüs aşamasında kalmış olur⁸⁴.

80 Artuç, s. 973.

81 Zafer, s. 362.

82 Ercan, s. 133.

83 Tezcan/Erdem/Önok, s. 848.

84 Sonay Evik ve diğerleri, s. 439; Artuç, s. 974; Tezcan/Erdem/Önok, s. 848.

2. İştirak

İştirak, tek bir fail tarafından işlenebilecek bir suçun birden çok kimse tarafından işlenmesi olarak kabul edilen, ceza sorumluluğu genişletici bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır⁸⁵. İştirak kurumu cezai sorumluluğu genişleten bir kurumdur çünkü yalnızca suç tanımındaki hareketi yapan kişi ya da kişiler değil aynı zamanda o suçun işlenmesine katılanlar da katkılarına göre cezalandırılmaktadır. Başka bir anlatımla iştirak kurumu sayesinde suç tanımına girmeyen ancak suça katkısı olan hareketler bu kapsamla asıl faille birlikte cezalandırılmaktadır. Bu noktada kanuni tanıma uygun tipik eylemi gerçekleştiren kişi dışında eyleme katkıda bulunan kişilerin de cezalandırılması söz konusu olduğundan iştirak kurumu aynı zamanda tamamlayıcı bir nitelik taşımaktadır⁸⁶. İştirak kurumu en genel anlamda, suçun işlenmesi amacıyla fail ve diğer kişilerce oluşturulan ortaklığın gayri meşru görünümünü oluşturur ve suç girişiminin başarıya ulaşmasını kolaylaştırmak amacıyla “güçleri birleştirme” ve “görev bölümü” yapmanın gerekliliğinin veya elverişliliğinin bir sonucudur⁸⁷.

İştirak kurumu TCK’nın 37 vd. maddelerinde düzenlenmiş olup ceza hukukumuzda faillik, yardım etme ve azmettirme olarak üçe ayrılmaktadır. Faillik ise kendi arasında müstakil faillik, dolaylı faillik ve müşterek faillik olmak üzere üçe ayrılır. Yardım etme ise, maddi yardım ve manevi yardım olmak üzere ikiye ayrılır⁸⁸. İştirak de her bir şerik sorumluluğunu failin fiilinden alır ve failin hareketinin mutlaka kasıtlı olması gerekir. Bu noktada taksirli suçlar açısından iştirak kurumunun uygulanabilmesi mümkün değildir. Yine iştirak kurumu suç sona erinceye kadar mümkündür. Suç sona erdikten sonra iştirak kurumunun uygulanması söz konusu olamaz. İştirak de her bir şerik açısından söz konusu olan şahsi cezasızlık veya kusursuzluk halleri yalnızca o şerik açısından uygulanabilir, diğer şeriklere sirayet edemez⁸⁹. 5237 sayılı TCK’nın 165. maddesinde düzenlenen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçuna iştirakin her türlü mümkündür⁹⁰. Bu suçun failinin bu suçun öncülü niteliği taşıyan suça iştirak etmemesi gerekir. Aksi takdirde eylem öncül suça iştirak kapsamında değerlendirilir ve cezalandırılır. Ön suçun faili bu suçun faili

85 **Zafer**, s. 381.

86 **Ercan**, s. 141 vd.

87 **Zafer**, s. 381.

88 **Zafer**, s. 396.

89 **Zafer**, s. 401.

90 **Artuç**, s. 974.

veya suç ortağı olamaz. Bu suç suça iştirak noktasında bir özellik arz etmemekte olup özgü suç niteliği de taşımadığından iştirakin her türlü bu suç açısından mümkündür⁹¹.

3. İçtima

Suçların içtimaı, suçların birleşmesi demektir. Ortada birden fazla suç bulunmasına rağmen çeşitli sebeplerle faile tek cezanın verildiği durumlara suçların içtimaı denir⁹². Ceza yasası birden çok kez ihlal edildiğinde kural gereği ihlal sayısı kadar suç oluşur. Ancak ceza kanununda suç sayılan eylemler birden fazla ihlal edilse bile tek suç oluşur. Bu durumda suçların içtimaı söz konusu olur⁹³. Suçların içtimaı, ağırlaştırıcı veya hafifletici bir neden değildir. Bu noktada içtima kurumu çeşitli ihlallerin ve birden fazla eylemin kaynaşması durumudur. Suçların içtimasında gerçek dünyada fiil ve dolayısıyla ihlal ve suç birden fazladır ve her bir ihlalin normlar dünyasında ayrı ayrı karşılığı bulunmaktadır⁹⁴. Suçların içtimasına ilişkin kurallarla suçlar birleştirilerek tek suç haline dönüştürülür ve birden fazla suça tek normun uygulanması sağlanır⁹⁵.

TCK bakımından kabul edilen içtima türleri bileşik suç, zincirleme suç ve fikri içtima şeklindedir. 5237 sayılı TCK'nın 42. maddesinde *“Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz.”* şeklinde düzenlenen bileşik suçta, birden fazla farklı suçun tek bir suç içerisinde birleşmesidir. Örneğin 5237 sayılı TCK'nın 148 vd. maddelerinde düzenlenen yağma suçu, hırsızlık suçu ile cebir veya tehdit suçunun birleşiminden oluşur. Hırsızlık ve cebir veya tehdit suçunun yasal tanıma uygun olarak birlikte işlenmesi durumunda kural olarak sadece yağma suçundan ceza verilecektir. 5237 sayılı TCK'nın 43. maddesinde *“Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır....Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi du-*

91 Sonay Evik ve diğerleri, s. 447; Esen, s. 417; Tezcan/Erdem/Önok, s. 848.

92 Zafer, s. 409.

93 Ercan, s. 153.

94 Zafer, s. 409.

95 Zafer, s. 409.

rumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır...Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz.” şeklinde düzenlenen zincirleme suç ise, bir kişinin aynı kişiye karşı aynı suça bağlı hareketleri farklı zamanda gerçekleştirmesini veya bir kişinin yine aynı suçu tek bir hareketle bu kez birden çok kişiye karşı gerçekleştirmesini içtima hükümleri kapsamında tek bir suç olarak kabul etmesidir. 5237 sayılı TCK’nın 44. maddesinde “İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır.” şeklinde düzenlenen fikri içtimada ise, failin fiiline bağlı olarak birden fazla farklı suçun ortaya çıkması durumunda hareketin tek olması şartıyla bunlardan en ağır olan suç seçilerek tek bir cezanın faile verilmesidir.

5237 sayılı TCK’nın 165. maddesinde düzenlenen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu, içtima bakımından özellik göstermez. Ancak suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu seçimlik hareketli bir suç olduğundan seçimlik hareketlerin biri veya birkaçının birlikte gerçekleştirilmiş olması suçun da birden fazla olduğu anlamına gelmez. Birden fazla suç eşyası veya malvarlığı değerinin aynı anda alınması durumunda eğer bu eşya veya değer aynı kişiye aitse, ortada tek bir suç var olarak kabul edilmelidir. Bununla birlikte aynı kişiye ait birden fazla eşya veya malvarlığı değerinin farklı zamanlarda alınması durumunda ise suçun birden fazla olduğu kabul edilmelidir. Bu son durumda failin suç işleme iradesi tek bir suçun işlenmesine yönelikse, içtima kurumu olarak karşımıza çıkan zincirleme suç kurumu söz konusu olacaktır. Böyle bir durumda faile tek suç üzerinden artırım yapılarak ceza tayini yoluna gidilir⁹⁶. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu için belirlenen seçimlik hareketlerden birinin icra edilmesinden sonra diğer seçimlik hareketlerinden birinin gerçekleştirilmesi durumunda bu hareket cezalandırılmayan sonraki hareket olarak kabul edilir ve bu hareket nedeniyle faile ayrıca ceza verilmez⁹⁷.

96 Tezcan/Erdem/Önok, s. 848.

97 Gemici Ezin, s. 100.

II. UZLAŞTIRMA KURUMU

A. Genel Olarak

Uzlaştırma kurumu, 5271 sayılı CMK'nın 253. maddesinde düzenlenen bir kurum olup esas olarak Anglo-Amerikan hukukuna özgür bir kurumdur⁹⁸. Soruşturması ve kovuşturması şikayete tabi olan veya kanun koyucu tarafından şikayete tabi olmasa bile uzlaştırmaya tabi kılınan suçlar bakımından uygulanan, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin belirli hususlar üzerinde anlaşması durumunda muhakemeye son verilmesini sağlayan bir ceza muhakemesi kurumudur⁹⁹. Uzlaştırma kurumu, ceza muhakeme hukuku açısından yeni bir kurumdur ve suçtan doğan mağduriyetin giderilmesini amaçlar¹⁰⁰. Uzlaştırma kurumu, mahkeme dışı alternatif çözüm yöntemi olup tarafların gönüllü olarak katıldıkları, gizliliğin esas olduğu ve tarafların rızalarına dayalı olan bir süreçtir¹⁰¹.

Çağdaş ceza adalet sistemlerinin çoğu, kanunun ihlal edilmiş olması sonucu, faillerin cezalandırılması gereğine ve devlet menfaatlerine öncelik tanımaktadır. Suçun mağdurları ise bu yargısal süreçte ikincil bir plana atılmakta ve gereken ilgiyi görememektedirler. Klasik muhakeme hukuku düşüncesinde suçun devlete karşı işlendiği dolayısıyla suçun öncelikli mağdurunun devlet olduğu kabul edildiğinden suça konu tepkiyi ilk olarak devlet vermektedir¹⁰². Bu durumun sonucu olarak klasik düşüncede adalet sistemleri fail merkezli olup neredeyse tamamen faille ilgilenmekte ve ceza yargılama sürecinde mağdur çoğunlukla ihmal edilmektedir. Onarıcı adalet anlayışında, klasik anlayıştan farklı olarak devletin suç teşkil eden eylemler neticesinde asıl mağdur olarak kabul edilmesi ve mağdurlara, faillere ve topluma pasif roller verilmesi yerine onarıcı adalette, suçun bireylere karşı işlendiği kabul edilmektedir¹⁰³. Onarıcı adalet anlayışında klasik ceza muhakeme hukukuna hakim olan salt cezalandırma anlayışın-

98 Berrin **Akbulut**/Murat **Aksan**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, Seçkin Yayınları, Ankara 2019, s. 21.

99 Cumhuriyet **Şahin**/Neslihan **Göktürk**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2023, s. 591.

100 Veli Özer **Özbek**/Koray **Doğan**/Pınar **Bacaksız**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2023, s. 864.

101 Uğur **Aşkın**/Veysel **Topuz**/Burak **Bilge**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 41.

102 **Akbulut/Aksan**, s. 14

103 Mustafa Serdar **Özbek**/Orhan **Cuni**/Merve **Özcan**, Ceza Muhakeme Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı, Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı, Ankara 2018, s. 3.

dan ziyade failin mağdurun zararını bizzat, aynen iade veya tazmin suretiyle gidermesinin yanında failin mağdurun istemi üzerine belirli bir eğitim programına katılmasını veya bir topluluk içerisinde belirli görevler almasını da içerebilir. Bu anlayışın temelinde mağdurların, en azından üstü kapalı olarak, suçla ortaya çıkan olumsuz durumun üstesinden gelmeleri teşvik edilirken failin de suçun işlenişinden sonra mağdurda meydana gelen hasarın onarımında sorumluluk almalarını ve pişmanlık göstermelerini sağlamaya yönelik diyalojik bir düşünce yatmaktadır¹⁰⁴.

Onarıcı adalet anlayışının ortaya çıkmasında suçla ortaya çıkan zararın giderilmesi gerektiği düşüncesi ile toplum temelli ve mağdur haklarının korunmasını esas alan yargılama sistemlerinin benimsenmesi önemli rol oynamaktadır¹⁰⁵. Onarıcı adalet anlayışında mağdurların zararlarının doğrudan fail tarafından giderilmesine imkan tanınması nedeniyle failin mağdura karşı kendisini sorumlu görmesi imkanı verilmektedir. Yine benzer şekilde mağdurun da suçla birlikte ortaya çıkan zararının uzun yargısal süreçlere takılmadan doğrudan fail tarafından giderilmesi söz konusu olmaktadır¹⁰⁶.

Uzlaşma kavramı Türk hukukuna ilk olarak 5237 sayılı TCK'nın 73/8. maddesi ile girmiştir. Söz konusu düzenlemede uzlaşma kurumu "*Suçtan zarar göreni gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olup, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı bulunan suçlarda, failin suçu kabullenmesi ve doğmuş olan zararın tümünü veya büyük bir kısmını ödemesi veya gidermesi koşuluyla mağdur ile fail özgür iradeleri ile uzlaştıklarında ve bu husus Cumhuriyet savcısı veya hakim tarafından saptandığında kamu davası açılmaz veya davanın düşürülmesine karar verilir.*" şeklinde düzenlenmişti. Uzlaşma kurumu ile ilgili bir diğer düzenleme ise 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun (ÇKK) 24. maddesinde yer almıştı. 2006 yılında çıkarılan 5560 sayılı yasa ile birlikte yapılan değişikliğe kadar, suçun işlendiği tarihte 18 yaşını tamamlamış olan kişiler bakımından 5237 sayılı TCK'nın 73/8. maddesinde düzenlenen uzlaşmaya ilişkin hükümler uygulanırken suçun işlendiği tarihte 18 yaşını tamamlamamış olan kişiler yani

104 Michael Wenzel/Tyler G. Okimoto/Norman T. Feather/Michael J. Platow, "Retributive and Restorative Justice", American Psychology-Law Society/Division 41 of the American Psychological Association 2007, s. 375, (Mart 2004), s. 376, E.T. 16.09.2024.

105 Aşkın/Topuz/Bilge, s. 58.

106 Gülçin Cebeciöğlu, "Retributive or Restorative?: A Descriptive Research on the Criminal Justice Understandings of Law Enforcements in Istanbul", Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 1, 2023, s. 658.

çocuklar bakımından ise, 5395 sayılı yasanın 24. maddesi hükümleri uygulanmaktaydı. 5560 sayılı¹⁰⁷ kanun ile birlikte 5237 sayılı ve 5395 sayılı kanun kapsamında düzenlenen uzlaşma hükümleri 5271 sayılı CMK'nın 253.vd maddelerinde düzenleme altına alınmış ve gerek erişkinler gerekse de çocuklar bakımından uzlaşma kurumu tek bir kanunda toplanmıştır. Uzlaşma kurumu ile ilgili asıl önemli düzenlemeler 6763 sayılı¹⁰⁸ kanun ile birlikte yapılmış olup uzlaşma kavramı yerine uzlaşturma kavramı kullanılmış ve uzlaşma kurumu, sonuç yerine süreç odaklı bir kurum haline getirilmiştir¹⁰⁹.

5560 sayılı yasa ile birlikte uzlaşma kurumunun 5271 sayılı CMK'da düzenlenmesi ile kanun koyucu söz konusu kurumun bir muhakeme hukuku kurumu olduğunu kabul etmiştir. Bu kurumun muhakeme kurumu olmasının sonucu olarak gerek soruşturma gerekse de kovuşturma aşamalarının tamamlanması açısından uygulanması zorunlu olan bir kurumdur. Bu nedenle kanun koyucu tarafından uzlaştırmaya tabi kılınan suçlar bakımından uzlaşturma yolu denenmeden muhakeme sürecinin tamamlanması mümkün değildir. Bu noktada uzlaşturma kurumu olumsuz bir muhakeme şartıdır¹¹⁰. Yine uzlaşturma müessesesinin uygulanması neticesinde faile işlediği suç nedeniyle ceza verilmeyecek olması nedeniyle bu kurumun aynı zamanda maddi ceza hukuku kökenli olduğu anlaşılmaktadır¹¹¹. Yargıtay da benzer şekilde bu kurumun hem usul hukuku hem de maddi ceza hukuku kökenli olduğunu bu noktada karma nitelikli bir kurum olduğunu kabul etmiştir¹¹².

B. Uzlaştırmının Şartları

Uzlaşturma kurumunun soruşturma aşamasında savcı, kovuşturma aşamasında ise mahkemeler tarafından uygulanabilmesi için kanun koyucu

107 5560 Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Kanun, T.C. Resmî Gazete, 26381, 19.12.2006.

108 6763 Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Kanun, T.C. Resmî Gazete, 29906, 24.11.2016.

109 Şahin/Göktürk, s. 591.

110 Nur Centel/Hamide Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2021, s. 592.

111 Yener Ünver/Hakan Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2024, s. 2130.

112 "...Yapılan bu düzenlemeye göre uzlaştırmının bir ceza muhakemesi kurumu olduğu açık ise de birey ile devlet arasındaki ceza ilişkisini sona erdirmesi nedeniyle maddi ceza hukukunu da ilgilendirdiği tartışmasızdır..." Yarg. CGK., E. 2018/404, K. 2021/184, 29.04.2021, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>), E.T. 17.09.2024

bazı şartlar düzenlenmiştir. Bu şartlar, soruşturma veya kovuşturma konusu suçun uzlaştırmaya tabi olması, soruşturma konusu suçla ilgili olarak savcı tarafından yürütülen soruşturma sonucunda yeterli şüpheye ulaşılmış oluşu, ceza muhakeme hukukunda soruşturma ve kovuşturma işlemlerinin yapılabilmesi için var olan şartların gerçekleşmesi, şüpheli/sanık ve mağdurun uzlaşmış olması ve mağdurun özel hukuk gerçek veya tüzel kişisi olması şeklinde ifade edilebilir. 5560 sayılı kanun ile yapılan değişikliktan önce uzlaşma kurumunun uygulanabilmesi için şüpheli veya sanığın suçu ikrar etmesi gerekirdi. Ancak 5560 sayılı yasa ile yapılan değişikliktan sonra uzlaşmanın uygulanabilmesi için şüpheli veya sanığın suçu ikrar etmesi gerekmemektedir¹¹³.

1. Soruşturma veya Kovuşturma Konusu Suçun Uzlaştırmaya Tabi Olması

5271 sayılı CMK'nın 253. maddesinde düzenlenen uzlaştırma kurumunun uygulanabilmesi için öncelikli olarak söz konusu suçun kanun koyucu tarafından uzlaştırmaya tabi kılınmış olmasıdır. Uzlaştırma kurumu, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi olan veya şikayete tabi olmayan ancak kanun koyucu tarafından ağır yaptırıma tabi tutulmayan uzlaştırmaya tabi kılınan suçlar açısından uygulanan suçla bozulan kamu düzenini tarafların barışması yolu ile yeniden tesis eden bir kurumdur¹¹⁴. 7188 sayılı yasa ile birlikte uzlaşmaya tabi olan suçlarla ilgili 5271 sayılı CMK'nın 253/1. maddesinde;

“Aşağıdaki suçlarda, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişinin uzlaştırılması girişiminde bulunulur:

- a) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar.*
- b) Şikâyete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın, Türk Ceza Kanununda yer alan;^[93]*

- 1. Kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç, madde 86; madde 88),*
- 2. Taksirle yaralama (madde 89),*
- 3. (Ek: 24/11/2016-6763/34 md.) Tehdit (madde 106, birinci fıkra),*
- 4. Konut dokunulmazlığının ihlali (madde 116),*
- 5. (Ek:17/10/2019-7188/26 md.) İş ve çalışma hürriyetinin ihlali (madde 117, birinci fıkra; madde 119, birinci fıkra (c) bendi),*
- 6. (Ek: 24/11/2016-6763/34 md.) Hırsızlık (madde 141),*

113 Aşkın/Topuz/Bilge, s. 85.

114 Yarg. CGK., E. 2022/15, K. 2022/627, 11.10.2022, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>), E.T. 17.09.2024.

7. (Ek:17/10/2019-7188/26 md.) Güveni kötüye kullanma (madde 155),

8. (Ek: 24/11/2016-6763/34 md.) Dolandırıcılık (madde 157),

9. (Ek:17/10/2019-7188/26 md.) Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi (madde 165),

10. Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (madde 234),

11. Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (dördüncü fıkra hariç, madde 239), suçları.

c) (Ek: 24/11/2016-6763/34 md.) Mağdurun veya suçtan zarar görenin gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olması koşuluyla, suça sürüklenen çocuklar bakımından ayrıca, üst sınırı üç yılı geçmeyen hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlar.” şeklinde düzenlenmiştir.

Kanun koyucunun uzlaştırmaya tabi olan suçlarla ilgili olarak bu suçları ikili bir ayrıma tabi tutarak belirleme yaptığını görmekteyiz. Kanun koyucu uzlaştırmaya tabi olan suçların ilk grubunu şikayete tabi olan suçlardan oluşturmuştur. Kanun koyucu tarafından söz konusu suç bakımından öngörülen cezanın alt veya üst sınırı önemli olmaksızın şikayete tabi kılınan suçlar bakımından uzlaştırma hükümlerinin uygulanması gerekecektir. Şikayete tabi olan suçların sadece 5237 sayılı TCK’da düzenlenmiş olma şartı söz konusu olmayıp diğer özel ceza kanunları veya ceza normu içeren kanunlarda düzenlenen ve şikayete tabi kılınan suçlar bakımından da uzlaştırma kurumu uygulanmalıdır. Şikayete tabi olan suçlarda uzlaştırma kurumunun uygulanabilmesi için öncelikli olarak mağdurun şikayet hakkını kullanmış olması gerekir. Savcı veya mahkeme uzlaştırma yoluna gitmeden önce mağdurun atılı suç kapsamında şikayet hakkını usule uygun olarak kullanıp kullanmadığını kontrol etmelidir. Şikayet hakkı usulüne uygun olarak veya süresi içerisinde yapılmamışsa uzlaştırma yoluna gidilemez¹¹⁵.

Kanun koyucunun hangi kanunda düzenlendiği önemli olmaksızın soruşturması ve kovuşturması şikayete tabi olan suçlarda uzlaştırma kurumunun uygulanması gerektiğini ifade etmiş olsak da kanun koyucu cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ile 5237 sayılı TCK’nın 123/A maddesinde düzenlenen Israrlı Takip suçlarında uzlaştırma hükümlerinin uygulanamayacağını düzenlemiştir (CMK m.253/3). Bu kapsamda basit cinsel taciz (TCK md.105/1), reşit olmayanla cinsel ilişki suçunun temel şekli

115 Centel/Zafer, s. 594.

(TCK m.104/1) gibi suçlar bakımından uzlaştırma hükümleri uygulanamaz¹¹⁶. 6763 sayılı yasa ile değişiklik öncesinde şikayete tabi olsa veya kanun koyucu tarafından uzlaştırma kapsamında düzenlenen suç olsa bile şahsi cezasızlık hali olarak etkin pişmanlık hükümlerinin düzenlenmiş olduğu suçlar bakımından da uzlaştırma hükümleri uygulanamıyordu. Ancak söz konusu düzenleme ile etkin pişmanlık hükümleri düzenlenen suçlar da uzlaştırmancının diğer şartlarını sağlaması durumunda bu suçlar bakımından da etkin pişmanlık hükümleri uygulanabilecektir. 5237 sayılı TCK'nın 141. maddesinde düzenlenen basit hırsızlık veya aynı yasanın 155. maddesinde düzenlenen güveni kötüye kullanma suçu bu kapsamda artık uzlaştırmaya tabiidir. Yine uzlaştırma tabi olan suçlar bakımından ödeme kurumunun uygulanamayacağını ifade etmemiz gerekir. 5237 sayılı TCK'nın 75/1. maddesinde “...*Uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, yalnız adli para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı altı ayı aşmayan suçların faili...*” belirtildiği üzere ödemeye tabi olan suçlar uzlaştırma hükümlerinin uygulanamayacağı suçlardır. Bu noktada uzlaştırma önödemededen önce gelir. Bir suç hem önödemenin hem de uzlaşmanın kapsamında kaldığında, uzlaştırma prosedürü hayata geçirilmelidir.

Kanun koyucunun uzlaştırmaya tabi kıldığı suçların ikinci grubunu ise kanun koyucunun açıkça şikayete tabi olmasa bile uzlaştırmaya tabi kıldığı suçlar oluşturmaktadır. Bu grup içerisinde yer alan suçların kanun koyucu tarafından açıkça uzlaşmaya tabi kılınması gerekmektedir¹¹⁷. Şikayete tabi olmayan ve kanun koyucu tarafından açıkça uzlaştırma hükümlerine tabi kılındığı anlaşılmayan suçlar bakımından uzlaştırma yoluna gidilemez. 5237 sayılı TCK'da düzenlenmeyen ancak kanun koyucu tarafından uzlaştırma hükümlerinin uygulanacağını belirtildiği diğer özel ceza yasalarında düzenlenen suçlar bakımından da uzlaştırma hükümleri uygulanmalıdır. Diğer yasalarda uzlaşmanın açıkça mümkün kılındığı suçlar bakımından bu suçların takibinin şikayete tabi olması şartı aranmaz¹¹⁸. Özel kanunlarda yer alan ve kanun koyucu tarafından uzlaştırmaya tabi kılınan suçlara örnek olarak 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun (İİK)

116 Hakan **Karakehya**, Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. Baskı, Nisan Kitabevi, Eskişehir 2023, s. 350.

117 **Ünver/Hakeri**, s. 2136.

118 **Centel/Zafer**, s. 596; **Aşkın/Topuz/Bilge**, s. 101; Feridun **Yenisey**/Ayşe **Nuhoğlu**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2023, s. 880; Ahmet **Gökçen**/Mehmet Emin **Alşahin**/Kerim **Çakır**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2024, s. 94.

331. maddesinde düzenlenen alacaklısını zarara sokma kastıyla mevcudunu eksiltme yine aynı yasanın 332. maddesinde düzenlenen aczine kendi fiiliyle sebebiyet veren veya vaziyetinin fenalığını bilerek ağırlaştırmak suçu ile 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanununun 12. maddesinde düzenlenen suç ile 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 71 ve 72. maddesinde düzenlenen suçlar bu kapsamda uzlaştırmaya tabidir¹¹⁹.

Yargıtay, kanun koyucu tarafından uzlaşmaya tabi kılınan bazı suçların nitelikli hallerinin veya ağırlaştırıcı sebeplerinin atılı suç kapsamında uygulanmasının gerekmesi durumunda kanun koyucu tarafından söz konusu nitelikli hal veya ağırlaştırıcı sebebin de uzlaştırmaya tabi kılınması durumunda uzlaştırma hükümlerinin uygulanabileceğini kabul etmektedir¹²⁰. Bu noktada 5237 sayılı TCK'nın 141/1. maddesinde düzenlenen hırsızlık suçu uzlaşmaya tabi kılınmış olsa da bu suçun gece vakti işlenmesi durumunda TCK'nın 143. maddesinin atılı suç bakımından uzlaştırmaya tabi kılınmamış olması nedeniyle uzlaştırma hükümleri uygulanamayacaktır. 5271 sayılı CMK'nın 253/1-b-4. maddesi gereğince 5237 sayılı TCK'nın 116/1, 2. maddelerinde düzenlenen konut veya işyeri dokunulmazlığının ihlali suçlarının birden çok kişiyle birlikte işlenmesi durumunda TCK'nın 119/1-c madde hükümleri uzlaştırma kapsamına alınmadığı için uzlaştırma hükümleri uygulanamaz. Ancak 7188 sayılı yasa ile 5271 sayılı CMK'nın 253/1-b-5. maddesinde yapılan değişiklikle 5237 sayılı TCK'nın 117. maddesinde düzenlenen iş ve çalışma hürriyetinin ihlali

119 Yağmur **Temiz Gül**, Ceza Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 98.

120 "...Geceleyin birden fazla kişiyle birlikte konut dokunulmazlığının ihlali suçu şikâyeteye tabi olmadığından, CMK'nın 253. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi kapsamına girmemektedir. Bu durumda aynı madde ve fıkranın (b-4) bendindeki düzenleme kapsamına girip girmediği önem kazanmaktadır. Kanun koyucu, CMK'nın 253. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde, "Şikâyeteye bağlı olup olmadığına bakılmaksızın," TCK'da yer alan bazı suçları tek tek saymak suretiyle uzlaşma kapsamına almış, bununla da yetinmeyerek ilgili kanun maddesini de parantez içinde madde metnine eklemiştir. Bu kapsamda, konut dokunulmazlığının ihlali suçunu da uzlaşma kapsamına alan kanun koyucu CMK'nın 253. maddesinin 1. fıkrasının (b-4) bendinde açıkça TCK'nın 116. maddesini göstermiş, buna karşın 119. maddesini ise göstermemiştir. Bunun kanun koyucunun bilinçli bir tercihi olduğu aynı bendin 1 No.lu alt bendindeki kasten yaralamaya ilişkin "Kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç, madde 86; madde 88)," şeklindeki düzenlemeden de anlaşılmakta olup, bu düzenleme ile TCK'nın 86. maddesinin 3. fıkrası ile "neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış yaralama" başlıklı 87. maddesi uzlaşma kapsamına alınmamıştır. Tercih edilen bu düzenleme şekli ile TCK'nın 119. maddesindeki hallerin gerçekleşmesi durumunda konut dokunulmazlığının ihlal suçunun uzlaşma kapsamında olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır...." Yarg. CGK., E. 2017/1063, K. 2019/16, 17.01.2019, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>), E.T. 18.09.2024.

suçunun birden çok kişiyle birlikte işlenmesi durumunda uzlaştırma hükümleri bu suçun nitelikli hali (TCK m.119/1-c) uzlaştırma kapsamına alınmış olması nedeniyle uygulanabilir.

7188 sayılı yasa ile birlikte uzlaştırma kurumunda yapılan bir diğer değişiklik ise uzlaşmaya tabi olan bir suçla uzlaşmaya tabi olmayan bir başka suçun birlikte işlenmesi durumunda nasıl hareket edileceğidir. 7188 sayılı yasa ile 5271 sayılı CMK'nın 253/3-2.cümlesinde *“Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte aynı mağdura karşı işlenmiş olması hâlinde de uzlaşma hükümleri uygulanmaz.”* şeklinde düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme ile uzlaştırma kapsamında olan bir suçla bu kapsamda olmayan bir suçun aynı fiille aynı kişiye karşı işlenmesi durumunda uzlaştırma hükümleri uygulanamayacaktır. Örneğin bir kişinin konutuna girip konutunda bulunan bilgisayar ve diğer kişisel eşyalarını çalan hırsızın aynı fiille hem nitelikli hırsızlık hem de konut dokunulmazlığını ihlal suçunu işlemesi durumunda konut dokunulmazlığını ihlal suçu her ne kadar uzlaştırma kapsamında olsa bile uzlaştırmaya tabi olmayan nitelikli hırsızlık suçundan dolayı uzlaştırma hükümleri uygulanamayacaktır. Uzlaştırmaya tabi olan suçla tabi olmayan suçun farklı fiillerle aynı kişiye karşı işlenmesi veya bu suçların aynı fiille farklı kişilere karşı işlenmesi durumunda ise uzlaştırma hükümlerinin uygulanmasına engel bir durum söz konusu olmayacaktır. Örneğin birden çok kişinin karıştığı kavga sırasında elinde silah bulunan kişinin silahla diğer taraftan bir kişiyi yaraladıktan sonra aynı anda silahını düşürüp diğer kişiye karşı vücuduyla darp eyleminde bulunması durumunda hareketler seri ve tek olarak kabul edilse bile mağdurlar birbirinden ayrı olduğundan uzlaştırma hükümleri uygulanabilecektir.

Suçta sürüklenen çocuklar (SSÇ) bakımından uzlaştırma kurumu ile ilgili düzenleme ilk olarak 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun (ÇKK) 24. maddesinde yer almıştı. 2006 yılında çıkarılan 5560 sayılı yasa ile birlikte yapılan değişikliğe kadar, suçun işlendiği tarihte 18 yaşını tamamlamış olan kişiler bakımından 5237 sayılı TCK'nın 73/8. maddesinde düzenlenen uzlaşmaya ilişkin hükümler uygulanırken suçun işlendiği tarihte 18 yaşını tamamlamamış olan kişiler yani çocuklar bakımından ise, 5395 sayılı yasanın 24. maddesi hükümleri uygulanmaktaydı. 5560 sayılı yasa ile birlikte 5237 sayılı ve 5395 sayılı yasa kapsamında düzenlenen uzlaşma hükümleri 5271 sayılı CMK'nın 253.vd maddelerinde düzenleme altına alınmış ve gerek erişkinler gerekse de çocuklar bakımından uzlaşma kurumu tek bir kanunda toplanmıştır. 7188 sayılı yasa ile değişik 5271 sayılı CMK'nın 253/1-c maddesinde *“Mağdurun veya suçtan zarar görenin gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olması koşuluyla, suçta sürüklenen*

çocuklar bakımından ayrıca, üst sınırı üç yılı geçmeyen hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlar.” şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme kapsamında SSÇ’ler tarafından işlenen suçlar bakımından uzlaştırma hükümleri hem CMK’nın 253/1. maddesinde düzenlenen suçlar bakımından hem de bu suçlar içerisinde olmasa bile üst sınırı 3 yıl hapis veya adli para cezasını geçmeyen suçlar bakımından da uzlaştırma hükümleri diğer şartların sağlanması durumunda uygulanacaktır. Örneğin erişkinler bakımından uzlaştırma hükümlerinin uygulanmadığı 5237 sayılı TCK’nın 86/3 maddesinde düzenlenen nitelikli (silahla veya eşe karşı yaralama gibi) kasten yaralama, yine aynı yasanın 90/1. maddesinde düzenlenen insan üzerinde deney suçu ile aynı yasanın 163/1,2,3. maddelerinde düzenlenen karşılıksız yararlanma suçları bakımından SSÇ’ler yönünden uzlaştırma hükümleri uygulanmak zorundadır¹²¹.

2. Yeterli Şüpheye Ulaşılmış Olması

6763 sayılı yasa ile birlikte 5271 sayılı CMK’nın 253. maddesinde düzenlenen uzlaştırma kurumu açısından kanun koyucu uzlaştırma kurumunun uygulanabilmesi açısından savcılıkça yürütülen soruşturma sonucunda yeterli şüpheye ulaşılmış olmasını şart koşmuştur¹²². Kanun koyucu 6763 ve 7188 sayılı yasa kapsamında değişik 5271 sayılı CMK’nın 253/4. maddesinde “*Soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tâbi olması ve kamu davası açılması için yeterli şüphenin bulunması hâlinde, dosya uzlaştırma bürosuna gönderilir.*” şeklinde düzenleme yaparak bu hususu açıkça vurgulamıştır. Savcılıkça CMK’nın 170. maddesi kapsamında ihbar, şikayet, tutanak vb. ile suç şüphesi ortaya çıktıktan sonra elde edilen delillerle kamu davası açılabilir ise yani kişinin cezalandırılabilir olması cezalandırılmamasına göre ağır basıyorsa, savcı yeterli şüpheye ulaştığı dosya için kamu davası açmak zorundadır. Uzlaştırma kurumunun uygulanabilmesi için de öncelikli olarak savcının delil toplamaya başlaması ve delil toplama evresini tamamladıktan sonra yeterli şüpheye ulaşması şartıyla dosyayı uzlaştırma bürosuna göndermesi gerekmektedir. Bu noktada savcının iddia konusu suçun uzlaştırmaya tabi olduğunu tespit etmesi tek başına yeterli olmayıp savcının iddianame düzenleyebilmek için gerekli olan yeterli suç şüphesinin bulunup bulunmadığını da araştırması zorunludur.

121 Yenisey/Nuhoğlu, s. 884.

122 Gökcen/Alşahin/Çakır, s. 95.

Başka bir anlatımla savcı soruşturma sonucunda elde ettiği delillerle kovuşturmaya yer olmadığına (KYOK) karar verebiliyorsa savcı artık uzlaştırma yoluna gidemez¹²³.

Soruşturma evresi sonunda savcı yeterli suç şüphesine ulaştığında, iddianame düzenlemeden önce uzlaştırmanın şartları varsa öncelikli olarak uzlaştırma yoluna başvurmalıdır. Uzlaştırma sürecini başlatıp başlatmama noktasında savcının takdir yetkisi bulunmamaktadır. Çünkü uzlaştırma kurumu bir olumsuz muhakeme şartıdır¹²⁴. Bu şart giderilmeden soruşturmanın diğer aşamalarına geçilemez¹²⁵. Savcının soruşturma evresi sonunda topladığı deliller kamu davası açılması için yeterli olan şüphe derecesine ulaşamaması durumunda uzlaştırma yolunu kullanmaksızın şüpheli/şüpheliler hakkında KYOK kararı vermesi gerekir¹²⁶. Aksi takdirde bu durum kötüye kullanılabilir ve kişiler başkalarını suçlayarak haksız kazanç yoluna başvurabilirler¹²⁷.

3. Muhakeme Şartlarının Gerçekleşmiş Olması

Ceza muhakemesi hukukunda, soruşturma ve kovuşturmanın yapılabilmesi için bazı şartların gerçekleşmesi aranabilir. Ayrıca mahkeme tarafından açılmış olunan davaya bakılabilmesi, başka bir ifadeyle yargılama yapılabilmesi için de gereken bazı şartlar bulunmaktadır. Bu noktada soruşturmaya başlanabilmesi, devam edebilmesi ve kovuşturmaya başlanabilmesi için aranan şartlar ile muhakemenin yargılama yapılabilmesi için aranan şartların bütününe muhakeme engelleri denmektedir¹²⁸. Muhakeme engelleri veya diğer adıyla muhakeme şartları muhakemenin evrelerine göre değişiklik gösterebilmektedir. Bazı muhakeme şartları sadece kovuşturma işlemlerinin yapılabilmesi için şart olarak aranırken (milletvekili yasama dokunulmazlığı) bazıları ise hem soruşturma hem de kovuşturma işlemlerinin yapılabilmesi için var olması gereken şartlar olarak karşımıza çıkmaktadır (izin, şikayet vb.)¹²⁹. İzin, talep, şikayet, yabancı devlet şikayeti ve dokunulmazlığın bulunmaması uygulamada en çok karşımıza çıkan muhakeme şartlarıdır¹³⁰. Muhakemenin yapılabilmesi için var olması

123 Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 877.

124 Ercan Yaşar, Klasik Ceza Muhakemesine Alternatif Usuller, 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2022, s. 239.

125 Aşkın/Topuz/Bilge, s. 124.

126 Karakehya, s. 350.

127 Centel/Zafer, s. 596.

128 Ünver/Hakeri, s. 238.

129 Şahin/Göktürk, s. 60.

130 Karakehya, s. 135 vd.

gereken şartlara olumlu muhakeme şartları, muhakemenin yapılabilmesi için bulunmaması gereken şartlara ise olumsuz muhakeme şartları denmektedir¹³¹. Bu şartlar sağlanmadan uzlaştırma kurumunun uygulanabilmesi mümkün değildir. Şikayete tabi suçlarda şikayet şartı gerçekleşmeden ya da soruşturması izne tabi olan suçlarda izin şartı gerçekleşmeden uzlaştırma yoluna gidilemez. Bu noktada uzlaştırma kurumu da bir olumsuz muhakeme şartıdır. Bu şart giderilmeden soruşturmanın diğer aşamalarına geçilemez¹³².

4. Şüpheli/Sanık ve Mağdurun Uzlaşmış Olması

Uzlaştırma işlemlerinin başarıyla sonuçlanabilmesi için var olması gereken şartlardan biri de uzlaştırmının tarafları olan şüpheli/sanık ve mağdurun anlaşmış olmalarıdır. Taraflar edimli veya edimsiz olarak uzlaşabilirler. Uzlaştırmada önemli olan nokta tarafların anlaşmış olmalarıdır. Bu noktada anlaşma konusu parasal bir edim, aynen iade, özür veya hukuka ve ahlaka uygun bir şeyin yapılmış olması olabilir¹³³. Uzlaştırmının başarı ile sonuçlanabilmesi için öncelikli olarak taraflar arasında uzlaşmanın sağlanması gerekir. Uzlaşma edimli olarak sağlanmışsa öncelikli olarak edimin yerine getirilmesi gerekir. Edim, suçtan doğmuş olan maddi veya manevi zararın ödenmesi veya giderilmesi, kısaca mağdurun tatmin edilmesidir. Edimin kapsamı zarar suçlarında suçla ortaya çıkan maddi zararın aynen iade, eski hale getirme veya tazmin suretiyle mağdurun talep etmesi durumunda giderilmesi gerekmektedir. Edimin kapsamı zarar suçu dışında başka suçlar ise bu noktada manevi zararın giderimi için bir miktar para, özür dileme veya mağdurun işyerinde çalışma gibi diğer giderim araçları söz konusu olabilir¹³⁴. 7188 sayılı yasa kapsamında uzlaştırma kurumu bir sonuç olmaktan ziyade bir süreç haline getirildiği için uzlaştırma müzakereleri savcılar veya kolluk tarafından değil bizzat savcılık bünyesinde kurulan ve usulüne uygun olarak atanan uzlaştırmacılar tarafından yerine getirilecektir¹³⁵.

131 Akbulut/Aksan, s. 31

132 Aşkın/Topuz/Bilge, s. 124

133 Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 877.

134 Centel/Zafer, s. 598.

135 Yenisey/Nuhoglu, s. 888 vd.

5. Suçun Mağdurunun Özel Hukuk Gerçek veya Tüzel Kişisi Olması

Uzlaştırma kapsamında uzlaştırma hükümlerinin uygulanabilmesi için suçun mağdurunun özel hukuk gerçek veya tüzel kişisi olması gerekir. Kanun koyucu bu durumu 6763 ve 7188 sayılı yasalar ile değişik 5271 sayılı CMK'nın 253/1. maddesinde “... *şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişisinin uzlaştırılması girişiminde bulunulur...*” şeklinde yine aynı yasanın 253/1-c maddesinde “...*Mağdurun veya suçtan zarar görenin gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olması koşuluyla, suça sürüklenen çocuklar bakımından...*” şeklinde düzenlemiştir. Bu noktada uzlaştırma yoluna mağdurun özel hukuk gerçek veya tüzel kişisi olması durumunda gidilebilecektir. Mağdurun kamu hukuku tüzel kişisi olması durumunda uzlaştırma kurumu uygulanamaz. Örneğin, uzlaşmanın diğer koşullarını sağlayan suç, bir limited şirkete karşı işlendiğinde uzlaştırma kapsamındayken; aynı suç belediyeye karşı işlendiğinde uzlaştırma kapsamında yer almayacaktır¹³⁶.

C. Uzlaştırma Usulünün Yargılama Aşamalarında Uygulanması

1. Uzlaştırma Usulünün Soruşturma Aşamasında Uygulanması

Suç şüphesi ortaya çıktığı andan itibaren kamu davası açılması için delillerin toplanması ve toplanan delillere göre soruşturmada sonuç çıkarıldığı evreye soruşturma evresi denmektedir. Kanun koyucu soruşturma aşamasını 5271 sayılı CMK'nın 160. maddesinde “*Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar.*” şeklinde ifade etmiştir. Soruşturma aşamasında uzlaştırma süreci ile ilgili kanun koyucu tarafından 6763 sayılı yasa ile değişik 5271 sayılı CMK'nın 253/4. maddesinde “*Soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tâbi olması ve kamu davası açılması için yeterli şüphenin bulunması hâlinde, dosya uzlaştırma bürosuna gönderilir....*” şeklinde ifade edilmiştir. Kanun koyucunun kanuni metinde yaptığı açıklamadan da anlaşılacağı üzere savcı tarafından yürütülen soruşturma sonucunda elde edilen delillerle kamu davası açılması için yeterli şüpheyi ulaştırılması durumunda uzlaştırmaya tabi olan suçlar

136 Karakehya, s. 347.

bakımından dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesi gerekir. Yürütülen soruşturma sonucunda yeterli şüpheyne ulaşılmazsa zaten KYOK verilmesi gerekir¹³⁷.

Uzlaştırma faaliyeti asıl olarak uzlaştırma evresinde ve savcının kontrolünde ve denetiminde gerçekleşecek olan bir süreçtir. Kanun koyucunun uzlaştırma ve benzeri kurumlarla amaçladıklarından birinin mahkemelerin iş yüklerinin azaltmak olduğundan uzlaştırma süreçlerinin asıl olarak soruşturma evresinde yapılması gerekir¹³⁸. Uzlaştırma işlemlerinin yürütülmesi için dosya uzlaştırma bürosuna gönderilir. Muhakeme Hukuku bakımından hukuk literatürüne yeni bir kurum olarak giren uzlaştırma bürosu, 6763 sayılı yasa ile birlikte 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununu içerisinde yer almıştır. Uzlaştırma Bürosu en genel tanımıyla, uzlaşma işlemlerinin daha profesyonel bir şekilde bu alanda uzmanlaşmış kişiler tarafından yapılmasına yönelik olarak kurulan bir Ceza Muhakeme Hukuku kurumudur¹³⁹. 05/08/2017 tarih ve 30145 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliğinin tanımlar başlıklı 4. maddesinin b fıkrasında Uzlaştırma bürosu tanımı yapılmamış ancak büro tanımına yer verilmiştir. Söz konusu tanımda Büro, Cumhuriyet başsavcılığı bünyesinde kurulan uzlaştırma bürosu olarak tanımlanmıştır. Uzlaştırma bürosuyla ilgili olarak 6763 sayılı kanun veya 5271 sayılı kanunda herhangi bir tanıma yer verilmemiştir¹⁴⁰.

Uzlaştırma işlemlerinin yapılması amacıyla büroya gönderilen dosya için uzlaştırma savcısı tarafından bir uzlaştırmacı görevlendirilir. Görevlendirilen uzlaştırmacı CMK’da düzenlenen hâkimin yasaklılığı ve reddi sebepleri ile bağılı olup uzlaştırmacı görevlendirilirken bu hususa dikkat etmek gerekmektedir¹⁴¹. *Görevlendirilen uzlaştırmacı şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur. Şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde, uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılır. Uzlaştırmacı, uzlaşma teklifini açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla da yapabilir* (CMK m.253/4). Uzlaşmanın taraflarına yapılacak olan uzlaştırma tekliflerinin usulüne uygun olarak yapılması oldukça önem taşımaktadır. Yargıtay bir kararında uzlaşma taraflarına Tebligat Kanununa aykırı olarak yapılan veya tebligat yapılmadan

137 **Karakehya**, s. 350.

138 **Şahin/Göktürk**, s. 82.

139 Metin **Kaplan**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Bürosu, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi SBE, 2019, s. 45.

140 **Kaplan**, s. 45.

141 **Karakehya**, s. 350.

uzlaştırma işleminin sonuçlandırıldığı süreçleri usule aykırı olarak kabul etmiş ve uzlaştırma müzakerelerinin yeniden yapılması gerektiğine hükmetmiştir¹⁴².

Uzlaşma teklifinde bulunulması halinde, kişiye uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukukî sonuçları anlatılır (CMK m.253/5). Uzlaştırma sürecinin en önemli aşamasını uzlaştırma kurumuyla hedeflenen başarının sağlanması bakımından tarafların bilgilendirilmesi aşaması oluşturmaktadır. Nitekim nasıl bir uygulamayla karşılaştığını bilmeyen bir kimsenin başına kötü bir şey gelirse diye bildiği ve alışık olduğu klasik muhakeme sürecini tercih etmesi yani uzlaştırma teklifini reddetmesi muhtemeldir¹⁴³. Nitekim Yargıtay da benzer bir şekilde uzlaşma taraflarına yapılan uzlaşma teklif tutanaklarında kişiye uzlaşmanın mahiyetinin ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukuki sonuçlarının anlatıldığına açıkça belirtilmemesi durumunu usulüne uygun olarak yürütülen bir uzlaştırma süreci olarak kabul etmeyerek yeniden uzlaştırma sürecinin başlatılması gerektiğine hükmetmiştir¹⁴⁴.

Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören, kendisine uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren üç gün içinde kararını bildirmediği takdirde, teklifi reddetmiş sayılır (CMK m.253/4). Görevlendirilen uzlaştırmacıya soruşturma dosyasında yer alan ve Cumhuriyet savcısınca uygun görülen belgelerin birer örneği verilir. Uzlaştırma bürosu uzlaştırmacıya, soruşturmanın gizliliği ilkesine uygun davranmakla yükümlü olduğunu hatırlatır (CMK m.253/11). Uzlaştırmacı, dosya içindeki belgelerin birer örneği kendisine verildikten itibaren en geç otuz gün içinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırır. Uzlaştırma bürosu bu süreyi her defasında yirmi günü geçmemek üzere en fazla iki kez daha uzatabilir (CMK m.253/12). Birden fazla kişinin mağduriyetine veya zarar görmesine sebebiyet veren bir suçtan dolayı uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, mağdur veya suçtan zarar görenlerin hepsinin uzlaşmayı kabul etmesi gerekir (CMK m.253/7). Bu madde kapsamında örneğin elbirliği ile mülkiyet sahibi olunan bir mal üzerinde mala zarar verme suçu işlendiğinde, bu olayla ilgili muhakemede

142 Yarg. 11. CD., E. 2022/5944, K. 2022/15478, 03.10.2022, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>), E.T. 19.09.2024

143 **Karakehya**, s. 351.

144 Yarg. 6. CD., E. 2010/16425, K. 2010/670, 28.01.2010, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>), E.T. 19.09.2024.

uzlaşmanın sağlanabilmesi için tüm paydaşların rıza göstermesi yani uzlaştırmayı kabul etmeleri gerekmektedir¹⁴⁵. Yine CMK'nın 253/8. maddesinde “*Uzlaşma teklifinde bulunulması veya teklifin kabul edilmesi, soruşturma konusu suça ilişkin delillerin toplanmasına ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel değildir.*” şeklinde belirtildiği üzere uzlaştırma müzakerelerinin yürütülmesi savcı tarafından delil toplanmasına veya koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel teşkil etmeyecektir¹⁴⁶.

Uzlaştırmacı tarafından yürütülen uzlaştırma müzakeresi sonucunda uzlaştırma raporu hazırlanır ve savcıya gönderilir. Uzlaştırmacı hazırladığı raporda taraflar arasında uzlaşmanın sağlanıp sağlanmadığı veya uzlaşma sağlandıysa nasıl sağlandığını raporunda yazmak zorundadır. Uzlaştırma müzakereleri taraflar arasında olumlu olarak neticelenmiş ve taraflar edimsiz veya edimli olsa bile edimin yerine getirilmesi söz konusu olarak uzlaşmışlarsa savcı tarafından uzlaştırmanın sağlanmış olması nedeniyle KYOK verilmelidir. Taraflar arasında uzlaşma edimli olarak sağlanır ve edim de taksitlere bağlanmış ve rapor hazırlandığı tarihte edimin tamamı ödenmemişse savcı tarafından 5271 sayılı CMK'nın 171. maddesinde belirtilen şartlar aranmaksızın şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmesi gerekir. Erteleme zarfında edim yerine getirilirse KYOK verilir şayet edim muaccel olduğu halde yerine getirilmezse savcı tarafından iddianame hazırlanarak genel muhakeme usullerine göre yargılama yapılması gerekir¹⁴⁷.

Uzlaştırma müzakerelerinin olumsuz sonuçlanması halinde tekrar uzlaştırma yoluna gidilemez. Ancak uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç savcı tarafından iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar savcıya başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilirler. Bu durumda savcı taraflar arasında uzlaşmanın sağlandığını kabul ederek dosya hakkında KYOK vermelidir¹⁴⁸. *Uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz* (CMK m.253/20). Bu madde hükmünden kanun koyucunun tarafların uzlaştırma müzakereleri sırasında rahat bir şekilde hareket etmelerini ve bir şey söylemekten imtina etmelerini engelleyerek uz-

145 Ünver/Hakeri, s. 351.

146 Yaşar, s. 262.

147 Karakehya, s. 352-354.

148 Centel/Zafer, s. 601.

laştırma sürecinin başarıyla sonuçlanmasını hedeflediğini anlamaktayız¹⁴⁹. *Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaşma teklifinde bulunulduğu tarihten itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç, uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek uzlaştırma bürosuna verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemez* (CMK m.253/21). Uzlaştırma müzakerelerinin yürütüldüğü süreçte dava zamanaşımı süresinin işlememesinin uzlaştırma sürecinin almış olduğu süreç nedeniyle suç işleyen kişilerin cezasız kalmasını engellemek istediği anlaşılmaktadır. Özellikle suçu işlediği şüphesi bulunan kişilerin firari olması durumunda bu kişilerin işledikleri suçun veya suçların zamanaşımı tarihlerinin dolmasına kısa bir süre kala yakalanmaları durumunda işledikleri suçun uzlaştırmaya tabi olması nedeniyle birde uzlaştırma sürecinden faydalanmalarının engellenmek istendiği anlaşılmaktadır¹⁵⁰.

2. Uzlaştırma Usulünün Kovuşturma Aşamasında Uygulanması

Kovuşturma evresi, savcı tarafından hazırlanan iddianamenin mahkeme kabul edilmesinden sonra başlayan ve iddia konusu olay hakkında davanın sonuçlanmasına yönelik olarak savcılıkça toplanan delillerin değerlendirildiği ve tarafların dinlenilerek maddi gerçekliğe ulaşıldığı ve bu süreç sonunda iddia konusu olayla ilgili nihai karar verildiği yargılama aşamasıdır. Bu aşamayı kanun koyucu 5271 sayılı CMK'nın 170. maddesinde "*İddianamenin kabulüyle, kamu davası açılmış olur ve kovuşturma evresi başlar. .. Mahkeme, iddianamenin kabulünden sonra duruşma gününü belirler ve duruşmada hazır bulunması gereken kişileri çağırır.*" şeklinde ifade etmiştir. Uzlaşma kovuşturma aşamasında mümkündür. Kanun koyucu uzlaştırma süreçlerinin kovuşturma evresinde de yürütülebileceğini 6763 ve 7188 sayılı yasalarla değişik 5271 sayılı CMK'nın 254. maddesinde "*Kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde, kovuşturma dosyası, uzlaştırma işlemlerinin 253 üncü maddede belirtilen esas ve usûle göre yerine getirilmesi için uzlaştırma bürosuna gönderilir.*" şeklinde ifade ederek mümkün kılmıştır. Bir suçun uzlaşmaya tabi olduğu, iddianamenin iadesi kurumuna rağmen, gözden kaçmış olabileceği gibi, daha sonra da suç niteliği değişerek dava konusu suç uzlaşmaya tabi hale gelebilir. Uz-

149 Centel/Zafer, s. 363.

150 Yenisey/Nuhoglu, s. 896.

laşmanın hem muhakemeyi kısaltan hem de suçtan doğan zararın giderilmesini sağlayan işlevleri nedeniyle kovuşturma evresinde dosya taraflarına bir şans daha verilmesi yerinde olmuştur¹⁵¹.

Uzlaştırma kurumunun CMK’da düzenlenmesine ve amacına bakıldığında zaman asıl olarak soruşturma evresine hasredilen bir kurum olduğunu anlamaktayız. Çünkü kovuşturma evresinde uzlaştırma işlemlerinin uygulanması istisnai hallerde söz konusu olmaktadır. Kovuşturma evresinde uzlaştırma yoluna gidilebilmesini mümkün kılan çeşitli ihtimaller bulunmaktadır. Bunlardan birincisi kovuşturma evresinde iddia konusu suçun suç vasfının değişmesi ve daha önce uzlaşmaya tabi olmasa bile uzlaşmaya tabi hale daha sonra gelmesidir. Bir diğer ihtimal ise, soruşturma aşamasındayken uzlaşmaya tabi olan ancak savcılıkça uzlaştırma yolu kullanılıp başarısız olunmadan doğrudan mahkemeye gönderilen ve mahkeme tarafından da usule aykırı olduğu halde iade edilmeyen iddianame-nin kabul edilmesinden sonra dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesi gerekmesi durumudur. Üçüncü ihtimal ise, daha önce uzlaştırmaya tabi kılınmayan bir suçun kovuşturma evresi devam ederken kanun koyucu tarafından uzlaştırma kapsamı içi alınması durumudur. Örneğin 7188 sayılı yasaya kadar 5237 sayılı TCK’nın 165. maddesinde düzenlenen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu uzlaştırmaya tabi değilken söz konusu değişiklik kapsamında uzlaştırmaya tabi kılınmıştır. İşte yasa çıktıktan sonra kovuşturma evresinde yargılaması devam eden bu suçla ilgili olarak mahkemeler tarafından dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesi zorunludur. Kovuşturma evresinde uzlaştırma işlemlerinin uygulanmasının gerekmesine neden olan son ihtimal ise, iddianame yerine geçen belge ile doğrudan mahkemede dava açılması durumunda söz konusu belgede düzenlenen suçun uzlaştırmaya tabi kılınması durumudur. Örneğin 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununda (İİK) düzenlenen suçlar bakımından bu ihtimal söz konusu olabilir¹⁵².

Kovuşturma evresinde de uzlaştırma işlemleri mahkeme tarafından değil yine soruşturma aşamasında olduğu gibi uzlaştırma bürosu tarafından yönetilecektir. Bu husus kanun koyucu tarafından da CMK’nın 254/1. maddesinde “...kovuşturma dosyası, uzlaştırma işlemlerinin 253 üncü maddede belirtilen esas ve usûle göre yerine getirilmesi için uzlaştırma bürosuna gönderilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

151 Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 885.

152 Aşkın/Topuz/Bilge, s. 174.

Mahkeme tarafından kovuşturma evresinde uzlaştırma yoluna gidilmesinin gerektiği durumlarda uzlaştırma yoluna gidilmesi durumunda uzlaştırma süreci sonunda uzlaşma gerçekleşirse mahkeme, uzlaşma sonucunda sanığın edimini def'aten yerine getirmesi halinde, davanın düşmesine karar verir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde; sanık hakkında, CMK 231 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı süresince zamanaşımı işlemez. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, mahkeme tarafından, 231/11. fıkrasındaki şartlar aranmaksızın, hüküm açıklanır.

III. SUÇ EŞYASININ SATIN ALINMASI VE KABUL EDİLMESİ SUÇUNUN UZLAŞTIRMA KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

5237 sayılı TCK'nın 165/1. maddesinde düzenlenen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu 17/10/2019 tarihli 7188 sayılı yasanın 26. maddesi ile 5271 sayılı CMK'nın 253. maddesinde yapılan değişiklikle birlikte uzlaştırma kapsamına alınmıştır¹⁵³. Söz konusu değişiklik öncesinde de bu suçun 5237 sayılı TCK'nın 167/2. maddesi kapsamında belirtilen kişiler aleyhine işlenmesi durumunda bu kişilerle sınırlı olmak kaydıyla doğrudan kanun koyucu tarafından ulaştırmaya tabi kılınmasa bile şikayete tabi olan suçlar bakımından uzlaştırmaya tabi olarak uygulandığına dair doktrinde görüş bulunmaktadır¹⁵⁴.

Söz konusu düzenleme öncesi suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından uzlaştırma hükümlerinin uygulandığı başka bir durum daha vardı¹⁵⁵. Yargıtay'a göre, mağdurun veya suçtan zarar görenin gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olması koşuluyla, suça sürüklenen çocuklar bakımından ayrıca, üst sınırı üç yılı geçmeyen hapis veya adli para cezasını gerektiren suçların uzlaşma kapsamına alındığı, suça sürüklenen çocuğa yüklenen ve 5237 sayılı TCK'nın 165. maddesinde düzenlenen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun üst sınırının ise üç

153 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, T.C. Resmî Gazete, 30928, 17.10.2019.

154 Feridun Yenisey/Ayşe Nuhoğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku adlı kitabından aktaran Gemici Ezin, s. 115.

155 Gemici Ezin, s. 114-115.

yıl hapis cezası ile birlikte adli para cezası olduğunun anlaşılması karşısında SSÇ'ler bakımından bu suç uzlaşma kapsamında kalmaktadır. Bu noktada Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlenen ve usul hukuku kurumu olan uzlaşma yolunun ceza muhakemesi hukukunda mümkün olan sanık lehine genişletici yorum ve kıyas ile suça sürüklenen çocuk hakkında uygulanarak üst sınırı üç yılı geçmeyen hapis cezaları yanında adli para cezalarına da hükmedilmesi halinde suçun uzlaşma kapsamı içerisinde kalmaya devam edeceği, hapis cezası ile birlikte hükmolunan adli para cezalarının suçun üst sınırına etki etmeyeceği ve suçu uzlaşma kapsamı dışına çıkarmayacaktır¹⁵⁶.

Doktrinde, CMK'nın 253. maddesinde düzenlenen uzlaştırmaya tabi olan suçların genelde kişisel hukuki değerlere yönelik olan ve iki gerçek kişinin ya da bir gerçek kişi ile bir tüzel kişinin uzlaşmasının mümkün olduğu suçlardayken, TCK'da kişilere karşı suçlar arasında düzenlenmiş olmakla beraber hem delil olması hem de müsadereye tabi olması nedeniyle aslında adliye karşı işlenen suçlardan olan suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun uzlaştırma kapsamına alınmasının doğru olmadığı belirtilmektedir¹⁵⁷. Benzer şekilde 6763 sayılı yasa ile yapılan değişiklikler öncesinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulandığı aynı zamanda uzlaşmaya tabi olan suçlar bakımından uzlaşma uygulanmazdı. Çünkü etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmek için şüpheli veya sanığın, suçla ortaya çıkan zararı gidermesi gerekmekte ve bu kurum uygulandıktan yani şüpheli veya sanık zararı giderdikten sonra ortada giderilmesi gereken bir zarar bulunmadığı için uzlaşma kurumunun uygulanması zaten gerekmeyecekti. Ancak 6763 sayılı yasa ile birlikte 5271 sayılı CMK'nın 253. maddesinde yapılan değişiklikle birlikte uzlaştırma kapsamında olup da etkin pişmanlık hükümlerinin de uygulanabileceği suçlar bakımından (Örneğin 5237 sayılı TCK'nın 141/1. maddesinde düzenlenen hırsızlık suçu) uzlaştırma kurumunun uygulanmasının önündeki yasal engel de kaldırıldı.

Uzlaştırma kapsamında olan bir suçun aynı zamanda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabildiği suçlarda şüpheli veya sanığın etkin pişmanlıktan faydalanması durumunda suçun tarafları arasında uzlaştırma müzakereleri yürütülürken edim olarak neyin kararlaştırılabileceği sorun teşkil etmektedir. Bu noktada aynı fiile bağlı olarak suçun mağdurunu zararının hem etkin pişmanlık yoluyla hem de uzlaştırma yoluyla mükerrer olarak

156 Yarg. 13. CD., E. 2017/1757, K. 2017/2306, 08.03.2017, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>), E.T. 20.09.2024.

157 Ünver/Hakeri, s. 2135; Gemici Ezin, s. 116.

giderilmesi hukuken kabul edilemez¹⁵⁸. Bu noktada uzlaştırma kapsamında olan bir suçun aynı zamanda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabildiği suçlarda şüpheli veya sanığın etkin pişmanlıktan faydalanması durumunda uzlaştırma müzakerelerinde edim olarak suçla ortaya çıkan maddi zararın bir kez daha istenilebilmesinin önünde yasal engel söz konusu değildir. Kanun koyucunun bu tarz ihtimalleri de göz önüne alarak etkin pişmanlığa tabi olan suçlar bakımından suçun maddi zararının giderilmesi durumunda uzlaştırma müzakereleri sırasında edim olarak suçla ortaya çıkan zararın edim konusu olamayacağına dair düzenleme yapması gerektiği kanaatindeyiz.

Etkin pişmanlık kurumu ile uzlaştırma müessesesi arasında yukarıda bahsettiğimiz soruna benzer şekilde 7188 sayılı yasa ile birlikte uzlaştırma kapsamına alınan suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suç açısından da benzer bir sorun söz konusudur. Uzlaştırmaya tabi olan suçlara bakıldığında suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suç dışında kalan tüm suçların mağdurunun belirli olduğu anlaşılmaktadır. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun mağdurunun toplumu oluşturan herkes olduğu kabul edildiğinde bu suçun mağdurunu tespit edebilmek mümkün değildir. Ancak uygulamada kabul edildiği üzere suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun mağdurunun bu suçun işlenmesinden önce işlenen öncül suçun mağduru olan kişi olduğu kabul edilmektedir¹⁵⁹. Yargıtay da benzer şekilde suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suç bakımından suçun mağduru olarak öncül suçun mağdurunun bu suçun da mağduru olduğunu kabul etmiştir¹⁶⁰. Örneğin kapkaç yapmak suretiyle mağdurun cep telefonu çalınmış

158 Aşkın/Topuz/Bilge, s. 87.

159 Gemici Ezin, s. 116-117.

160 “...22.11.2011 tarihinde sanığın kaldığı evde yapılan aramada; müştekiden başka mağdur’un aracından 30.07.2011 tarihinde çalınan CD çalar ile mağdur’ın aracından 10.11.2011 tarihinde çalınan anfi ve bufferin de ele geçirildiğinin ve sanığın 22.11.2011 tarihten 5 gün ... ve ...’ın bir koli içinde sonradan geri alacaklarını söyleyip bıraktığını, çalıntı olduğunu bilmeden kabul ettiğini söylediğinin anlaşılması karşısında; aksi tespit edilemeyen savunmaya göre sanığın birden fazla mağdura ait suç konu malzemeyi tek seferde kabul ettiğinin anlaşılması halinde tek bir suç eşyasının kabul edilmesi suçunu ya da sanığın kastını yenilemek suretiyle birkaç defada satın aldığıının tespiti halinde ise her bir eyleminin ayrı suç eşyasının satın alınması suçunu oluşturacağı veyahutta sanığın birden fazla mağdura ait olduğunu bilebilecek durumda iken bir suç işleme kararı kapsamında değişik mağdurlara ait çalıntı eşyayı satın aldığıının tespiti halinde ise 5237 sayılı TCK’nın 43/2. maddesi delaletiyle aynı Kanun’un 43/1 maddesi kapsamında zincirleme şekilde suç eşyasının satın alınması suçunu oluşturacağı gözetilip,...” Yarg. 13. CD., E. 2014/16583, K. 2015/5795, 31.03.2015, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>), E.T. 20.09.2024.

olsun. Telefonu çalan kişiden cep telefonunu çalıntı olduğunu bilerek şekilde satın alan kişi bakımından ortaya çıkan suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından da telefonu başta çalınan kişinin mağdur olarak kabul edilmesi gerekecektir.

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun mağdurunun daha önce işlenen öncül suçun mağduru olduğunun kabul edilmesi özellikle uzlaştırma kurumu açısından oldukça önemli sorunlar ortaya çıkaracaktır. Öncül suç kapsamında mağdur olan kişinin öncül suçun yargılama sürecinde suçun faili tarafından zararının karşılanması durumunda öncül suçtan sonra ortaya çıkan suç eşyasının kabul edilmesi veya suçu bakımından uzlaştırma hükümleri uygulanırken mağdur olan kişinin tekrardan bu kez suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu bakımından zararının giderilmesi gündeme gelecektir. Böyle bir durumda mağdur bakımından aynı suç eşyasına bağlı mağduriyetten iki kez ayrı ayrı zarar giderimi söz konusu olacaktır ki bu durum kişiler açısından sebepsiz zenginleşme oluşturacaktır. Sebepsiz zenginleşme, pozitif hukukun değer yargılarına göre hak edilmemiş bir iktisabın, meşru sayılamayacak bir nemalanmanın aynen veya nakden tasfiyesine yönelik bir alacak hakkıdır¹⁶¹. Nitekim Yargıtay da hukuk kurallarının bir zenginleşme veya fakirleşme aracı olamayacağını kişilerin haksız bir fiile bağlı olarak ortaya çıkan zararlarının karşılanmasının hukuk düzeni açısından kabul edilebilir olduğuna hükmetmiştir¹⁶².

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunu mağdurunun bu suçun işlenmesinden önce işlenen öncül suçun mağduru olan kişi olduğu kabul edilerek yapılacak uzlaştırma müzakerelerinde mağdurun suçla ortaya çıkan zararının tazmin edilmesini istemesi durumunda mutlaka uzlaştırmacı tarafından uzlaştırma savcısına bilgi verilmesi ve uzlaştırma savcısının da mağdurun öncül suç bakımından zararının giderilip giderilmediğini kontrol ederek uzlaştırmacıya bu konuda bilgi vermesi ve

161 Sibel Özel, “Sebepsiz Zenginleşme Davalarında Kanunlar İhtilafı Meselesi”, Public and Private International Law Bulletin, C. 19, S. 1-2, 1999, s. 734.

162 “...Manevi tazminat, zarara uğrayanda, manevi huzuru gerçekleştirecek ve tazminata benzer bir fonksiyonu da olan özgün bir nitelik taşır. Manevi tazminat bir ceza olmadığı gibi, mamelek hukukuna ilişkin zararın karşılanmasını da amaç edinmemiştir. Zarar görenin zenginleşmemesi, zarar sorumlusunun da fakirleşmemesi gerekmektedir. Takdir edilecek miktarın, mevcut halde elde edilmek istenen tatmin duygusunun etkisine ulaşmak için gerekli olan kadar olmalıdır,...” Yarg. 17.HD., E. 2015/7137, K. 2018/698, 07.08.2018, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>), E.T. 20.09.2024.

uzlaştırmacının da bu durumu mağdura anlatarak en azından maddi talepler dışında başka manevi talepler ile taraflar arasında uzlaştırma yolunu bulmaya çalışmalıdır diye düşünmekteyiz. Bu konuda bir yasal düzenleme söz konusu olmadığından mağdur uzlaştırmacının tüm çabasına rağmen daha önce giderilen zararının tekrardan giderilmesini isteyerek ancak uzlaşabileceğini aksi takdirde uzlaşma teklifini reddettiğini belirterek uzlaştırma müzakerelerini sonlandırabilir. Kanun koyucunun bu veya buna benzer senaryoları düşünerek düzenleme yapması bu tarz kötü niyetli kullanımların önüne geçmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Suçun mağdurunun öncül suçla zararının giderilmesi durumunda mağdurunun suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu için uzlaştırma müzakereleri sırasında öncül suçun failinin zararını giderdiğinden bahisle suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun failiyle edimsiz uzlaşmayı kabul etmesi durumunda bu kez de suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun faili bakımından karşılıksız olarak cezadan kurtulma imkanı ve olanağı ortaya çıkacaktır. Bu durumda da ilk duruma benzer şekilde kamusal açıdan suç işleyen bir kişinin hiçbir bedel ödmeden ceza almaması söz konusu olacaktır ki bu durum en temel ceza hukuku prensiplerine aykırılık teşkil edecektir. Kanun koyucunun 7188 sayılı yasa ile birlikte değişikliğe giderek suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunu uzlaştırma kapsamına almasının yerinde olmadığını ifade etmemiz gerekir.

SONUÇ

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu TCK'nın 165. maddesinde *“Bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşyayı veya diğer malvarlığı değerini, bu suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, satan, devreden, satın alan veya kabul eden kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”* şeklinde düzenlenmiş bir suç olarak karşımıza çıkmaktadır. Kanun koyucu bu suçu düzenleyerek suç işlenmesinin toplumda kazanç kaynağı olarak görülmesini engellemek istemiş, yine suçun işlenmiş olması sırasında veya sonrasında elde edilen eşyaların piyasada tedavüle sokulmasının ve bu suretle suç işlemenin bir menfaat teminin açısından cazip bir yol olarak görülmesinin önüne geçmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmamızın ana konusunu oluşturan bu suçun 7188 sayılı yasa ile birlikte CMK'nın 253. maddesinde yapılan değişikliklerle beraber uzlaştırmaya tabi kılındığını ifade ettik. Çağdaş Hukuk Sistemiyle birlikte hukuk literatürüne giren onarıcı adalet anlayışında, klasik anlayıştan farklı olarak devletin suç teşkil eden eylemler neticesinde asıl

mağdur olarak kabul edilmesi ve mağdurlara, faillere ve topluma pasif roller verilmesi yerine onarıcı adalette, suçun bireylere karşı işlendiği kabul edilmektedir. Çağdaş ceza adalet sistemlerinin çoğunda, kanunun ihlal edilmiş olması sonucu, faillerin cezalandırılması gereğine ve devlet menfaatlerine öncelik tanınmaktadır. Suçun mağdurları ise bu yargısal süreçte ikincil bir plana atılmakta ve gereken ilgiyi görememektedirler. Klasik muhakeme hukuku düşüncesinde suçun devlete karşı işlendiği dolayısıyla suçun öncelikli mağdurunun devlet olduğu kabul edildiğinden suça konu tepkiyi ilk olarak devlet vermektedir. Bu durumun sonucu olarak klasik düşüncede adalet sistemleri fail merkezli olup neredeyse tamamen faille ilgilenmekte ve ceza yargılama sürecinde mağdur çoğunlukla ihmal edilmektedir.

Bu noktada klasik düşünce sisteminin terk edilerek mağdur merkezli zararın giderimini hedefleyen onarıcı adalet anlayışına dayalı olan ve aynı zamanda kovuşturmaya alternatif yöntem olarak hukuk sistemimize ilk olarak TCK ile daha sonra CMK de ele alınıp süreç içerisinde genişletilerek çağın ihtiyaçlarına uygun hale getirilen uzlaştırma kurumunun, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçları gibi kamusal anlamda ciddi ihlal niteliği taşımayan suçlar bakımından uygulanması yerindedir. Adalet Bakanlığı tarafından yayınlanan istatistiklere göre 2023 yılı içerisinde 225.027 dosyanın uzlaşma ile başarı ile sonuçlandığı bu toplam dosya sayısı içerisinde ise suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçundan yürütülen uzlaştırma müzakereleri sonucunda uzlaşmanın sağlandığı dosya sayısı ise 6.935 olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁶³. Bu istatistiklere göre uzlaşma kapsamına alınan suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu 2023 yılında uzlaşma ile sonuçlanan dosyalar arasında ilk 10 sıra içerisinde yer almaktadır¹⁶⁴. Bu istatistikler bu suçun uzlaşma kapsamı alınması ile hedeflenen sonucun bakanlıkça alındığını göstermektedir.

Ancak uzlaştırma gibi kovuşturmaya alternatif yöntemlerin uygulanması sırasında bu uygulamaların tarafı olan kişilerin hak veya menfaatlerinin gözetilmesi de bu kurumların uygulanması kadar önemlidir. Uzlaştırma kurumu uygulanırken her iki tarafın hak ve menfaatinin gözetilmesi

163 Söz konusu istatistikler için bakınız: <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/20420241343372023%20UZLA%C5%9ETIRMA%20G%C3%96RSEL.pdf>, E.T. 05.10.2024.

164 Söz konusu istatistikler için bakınız: <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/20420241343372023%20UZLA%C5%9ETIRMA%20G%C3%96RSEL.pdf>, E.T. 05.10.2024.

mağdur tarafın mağduriyetini daha da artırma veya mağduriyetini hak ettiğinden daha fazla veya farklı olarak giderme gibi durumların önüne geçilmelidir. Yine aynı şekilde failin de sadece suçla ortaya çıkan mağduriyeti gidermeye uygun ve yarayacak şekilde suçla oluşturduğu zararı gidermesinin sağlanması veya aynı zamanda bir edimi yerine getirerek uzlaştırma kurumundan faydalanmasının sağlanması gerekmektedir.

Özellikle suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun mağdurunun toplumu oluşturan herkes olduğu kabul edildiğinde bu suçun mağdurunu tespit edebilmenin mümkün olmaması nedeniyle uygulamada kabul edilen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunu mağdurunun bu suçun işlenmesinden önce işlenen öncül suçun mağduru olan kişi olması durumunda bu suç bakımından uzlaştırma kurumunun uygulanması sırasında suçla ortaya çıkan zararın öncül suçun faili tarafından giderilmesi durumunda oluşacak sorunların kanun koyucu tarafından giderilmesi oldukça önemlidir. Hukuk bir zenginleşme aracı değildir ve kişinin hak ettiğinden daha fazla veya daha az şekilde zararın giderilmesini hukuk düzeni kabul etmeyeceğinden bu noktada 7188 sayılı yasa ile birlikte değişikliğe gidilerek suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunu uzlaştırma kapsamına almasının yerinde olmadığı bir gerçekliktir.

Bu konuda kanun koyucu tarafından kanuni düzenleme yapılmaya kadar özellikle mahkemelerin ve uzlaştırma savcılarının suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun işlenmesinden önce işlenen öncül suçla suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun soruşturma ve kovuşturmasının koordineli olarak yürütülmesini sağlaması özellikle kovuşturma aşamasında yani davalar açıldıktan sonra bu davaların birleştirilerek yürütülmesi uzlaştırma vb kurumların hakkaniyete uygun olarak uygulanması için zorunlu olduğu kanaatindeyiz. Maalesef ki yüksek mahkemelerin de suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun işlenmesinden önce işlenen öncül suçla suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun soruşturma ve kovuşturmalarının ayrı yürütülmesini bir hukuka aykırılık olarak görmeyip bu davaların birlikte yürütülmesi gerektiğine dair bir karar vermediğini anlamaktayız. Bu durumun kanun koyucu tarafından ivedi olarak gerçek adaletin sağlanması açısından çözülmesi gereken bir sorun olduğu kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- Akbulut**, Berrin/**Aksan**, Murat, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, Seçkin Yayınları, Ankara 2019.
- Artuç**, Mustafa, Pratik Türk Ceza Kanunu, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.
- Artuk**, Mehmet Emin/**Gökçen**, Ahmet, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.
- Aşkın**, Uğur/**Topuz**, Veysel/**Bilge**, Burak, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- Cebecioğlu**, Gülçin, “Retributive or Restorative?: A Descriptive Research on the Criminal Justice Understandings of Law Enforcements in Istanbul”, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 1, 2023, s. 653-674.
- Centel**, Nur/**Zafer**, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2021.
- Ercan**, İsmail, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 20. Baskı, Seçkin Yayınları, İstanbul 2024.
- Ercan**, İsmail, Ceza Muhakemesi Hukuku, 8. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, , Ankara 2011.
- Erin Gezici**, Şerife Leman, Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi Suçu, Seçkin Yayınları, Ankara 2022.
- Esen**, Sinan, Malvarlığına Karşı Suçlar, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2007.
- Evik Sonay**, Vesile/**Bayraktar**, Köksal/**Yıldız**, Ali Kemal/**Retornaz Aksoy**, Eylem/**Evik**, Ali Hakan/**Akyürek**, Güçlü/**Kangal**, Zeynel T./**Kartal Memiş**, Pınar/**Sınar**, Hasan/**Altunç**, Sinan/**Aytekin İncoğlu**, Asuman/**Bozbayındır Bostancı**, Gülşah/**Erman**, Barış, Özel Ceza Hukuku-IV, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2021.
- Gökçen**, Ahmet/**Alşahin**, Mehmet Emin/**Çakır**, Kerim, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2024.
- Hakeri**, Hakan, Ceza Hukuku, 30. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2024.
- Kaplan**, Metin, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Bürosu, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi SBE, 2019.
- Karakehya**, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. Baskı, Nisan Kitapevi, Eskişehir 2023.
- Koç**, Mehmet, Osmanlı Hukukunda Ta’zir Suç ve Cezaları, Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi SBE, 2017.
- Menekşe**, Ömer, 17. ve 18. Yüzyılda Osmanlı Devletinde Hırsızlık Suçu ve Cezası, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 1998.

Özbek, Mustafa Serdar/**Cuni**, Orhan/**Özcan**, Merve, Ceza Muhakeme Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı, Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı, Ankara 2018.

Özbek, Veli Özer/**Doğan**, Koray/**Bacaksız**, Pınar, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2023.

Özel, Sibel, “Sebepsiz Zenginleşme Davalarında Kanunlar İhtilafı Meselesi”, Public and Private International Law Bulletin, C. 19, S. 1-2, 1999, s. 733-768.

Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2023.

Parlar, Ali, Asliye Ceza Davaları, Bilge Yayınları, Ankara 2016.

Şahin, Cumhur/**Göktürk**, Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2023.

Tanrıvermiş, Atilla, Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi Suçu, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi SBE, 2017.

Temiz Gül, Yağmur, Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.

Tezcan, Durmuş/**Erdem**, Mustafa Ruhan/**Önok**, Rıfat Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 21. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2023.

Toroslu, Nevzat/**Toroslu**, Haluk, Ceza Hukuku Genel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara 2023.

Ünver, Yener/**Hakeri**, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2024.

Wenzel, Michael/**Okimoto**, Tyler G./**Feather**, Norman T./**Platow**, Michael J., “Retributive and Restorative Justice”, American Psychology-Law Society/Division 41 of the American Psychological Association 2007, S. 375-376, (Mart 2004), http://www.antonioacasella.eu/restorative/Wenzel_2008.pdf, E.T. 16.09.2024.

Yaşar, Ercan, Klasik Ceza Muhakemesine Alternatif Usuller, Seçkin Yayınları, Ankara 2022.

Yenisey, Feridun/**Nuhoğlu**, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2023.

Zafer, Hamide, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2011.